

December 2022

Benchmark publieke data universiteiten 2021

Inleiding

Voor u ligt onze jaarlijkse publicatie benchmark publieke data universiteiten. Onze analyse is uitgevoerd op de publiek beschikbare data zoals de continuïteitsparagrafen 2021 en beschikbare data vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ('OCW'). Daarnaast hebben wij de individuele jaarverslagen doorgenomen en hierop nadere analyses uitgevoerd. Deze informatie is samengebracht en geanalyseerd ten behoeve van deze rapportage.

In deze rapportage geven we onder andere inzicht in de positie van Nederlandse universiteiten in de (inter)nationale ranglijsten, personele- en financiële kengetallen. Ook besteden we aandacht aan studentenaantallen, opbrengstenstromen en fiscale toelichtingen. Nieuw voor 2022 is dat wij de jaarverslagen hebben doorgenomen op de beschrijving van risico's met extra aandacht voor de beschrijving van cybersecurity-risico's. Ook besteden we specifiek aandacht aan ESG-verslaggeving. Met deze rapportage trachten wij aan te sluiten bij actuele maatschappelijke thema's en ontwikkelingen in de sector wetenschappelijk onderwijs.

Sectorgroep Onderwijs van PwC

Inhoudsopgave

1. Nederlandse universiteiten in (inter)nationale rankings

4

2. Ingeschreven studenten, student staff ratio en wetenschappelijke publicaties

7

3. Personele kengetallen gebenchmarked

12

4. Financiële inzicht vanuit de jaarrekeningen 2021

17

5. Verantwoording over risico's vanuit de jaarrekeningen 2021

25

6. ESG-verantwoording

29

7. Fiscale inzicht vanuit de jaarrekeningen 2021

34

Bronvermelding

36

1. Nederlandse universiteiten in (inter)nationale rankings

1.1 Lichte daling zichtbaar bij Nederlandse universiteiten in internationale rankings

ARWU	2020	2021	2022
1	Universiteit Utrecht (52)	Universiteit Utrecht (50)	Universiteit Utrecht (54)
2	Rijksuniversiteit Groningen (69)	Rijksuniversiteit Groningen (64)	Rijksuniversiteit Groningen (66)
3	Erasmus Universiteit/Universiteit Leiden (80)	Universiteit Leiden (83)	Erasmus Universiteit (87)

CWTS	2020	2021	2022
1	Universiteit Utrecht (77)	Universiteit Utrecht (79)	Universiteit Utrecht (80)
2	Universiteit van Amsterdam (82)	Universiteit van Amsterdam (81)	Universiteit van Amsterdam (90)
3	Rijksuniversiteit Groningen (102)	Rijksuniversiteit Groningen (105)	Rijksuniversiteit Groningen (111)

Multilink	2020	2021	2022
1	Universiteit Leiden	Technische Universiteit Eindhoven	Technische Universiteit Eindhoven
2	Erasmus Universiteit	Erasmus Universiteit	Vrije Universiteit Amsterdam
3	Technische Universiteit Delft	Rijksuniversiteit Groningen	Rijksuniversiteit Groningen / Technische Universiteit Delft/Universiteit Twente

QS	2021	2022	2023
1	Technische Universiteit Delft (57)	Universiteit van Amsterdam (55)	Universiteit van Amsterdam (58)
2	Universiteit van Amsterdam (61)	Technische Universiteit Delft (57)	Technische Universiteit Delft (61)
3	Wageningen University & Research (115)	Universiteit Utrecht (110)	Universiteit Utrecht (112)

THES	2021	2022	2023
1	Wageningen University & Research (59)	Wageningen University & Research (53)	Wageningen University & Research (59)
2	Universiteit van Amsterdam (62)	Universiteit van Amsterdam (65)	Universiteit van Amsterdam (60)
3	Technische Universiteit Delft/ Universiteit Leiden (67)	Universiteit Utrecht (69)	Universiteit Utrecht (66)

Internationale rankings kennen beperkte mutaties voor de top 3 beste Nederlandse universiteiten

De rankings van THES en QS zijn gebaseerd op indicatoren voor onderwijs, onderzoek en kennisvalorisatie. ARWU en CWTS Leiden Ranking zijn gebaseerd op onderzoeksresultaten. Multilink kent een samenloop van onderzoek, onderwijs, internationale en regionale betrokkenheid.

- De **top 3** voor **CWTS**, **QS** en **THES** is **onveranderd** in 2022 ten opzichte van 2021. Universiteit Utrecht, Universiteit van Amsterdam en Wageningen University & Research behouden de hoogste plek
- De **Erasmus Universiteit** heeft de **derde positie** terug ingenomen in de top 3 van de ARWU ranking waar deze vorig jaar nog door Universiteit Leiden werd ingenomen
- De top 3 voor **Multilink wijzigt** voor 2022 ten opzichte van 2021, met uitzondering van de nummer een positie van Technische Universiteit Eindhoven
- Voor **ARWU** zijn enkel de top 1 en 2 positie stabiel gebleven

Overall, zien we een **lichte daling** in de posities die de Nederlandse universiteiten innemen in de rankings.

Bijlagen

[Bijlage 1](#) bevat de methodologie van de rankings
[Bijlage 2](#) en [bijlage 3](#) bevatten de rankings per instelling per geciteerde internationale ranking

1.2 De WUR scoort het hoogste in studententevredenheid. Universiteit Utrecht en Vrije Universiteit Amsterdam scoren het hoogste aantal gouden medailles bij de brede universiteiten

Ranking 'beste universiteit'				
	Ranking	Goud	Zilver	Brons
Naam				
Wageningen University & Research	1	10	8	6*
Universiteit Maastricht	2	6	3	4
Universiteit Utrecht	3	5	5	11
Vrije Universiteit Amsterdam	4	5	1	5
Rijksuniversiteit Groningen	5	3	5	12
Universiteit Twente	6	3	2	7
Erasmus Universiteit	7	2	1	6
Radboud Universiteit	8	2	3	10
Universiteit Leiden	9	2	3	4
Universiteit van Amsterdam	10	2	2	6
Tilburg University	11	2	1	1
Technische Universiteit Delft	12	0	0	3
Technische Universiteit Eindhoven	13	0	0	1*

Bron: 'Beste studies' editie 2022, het jaarlijkse onderzoek van Elsevier Weekblad en onderzoeksinstituut ResearchNed naar de kwaliteit van opleidingen in het hoger onderwijs.

Op basis van de toegekende medailles in het jaarlijkse onderzoek van Elsevier naar de beste studies, hebben we een totaal ranking opgesteld. Hierbij hanteren we dezelfde methodiek als bij de olympische spelen, waarbij eerst wordt gekeken naar het aantal gouden medailles. Bij een gelijke stand wordt vervolgens eerst gekeken naar het aantal zilveren medailles. Als het aantal zilveren medailles ook gelijk zijn, maken de bronzen medailles het verschil.

Op basis van deze methodiek kunnen de uitkomsten afwijken van andere rankings zoals de Keuzegids die ook de NSE als bronbestand gebruiken.

Wageningen University & Research behaalde met 10 gouden medailles de hoogste score van alle universiteiten

Bij de brede universiteiten behaalden **Universiteit Utrecht en Vrije Universiteit Amsterdam** 5 gouden medailles en daarmee de hoogste score

Universiteit Twente behaalde als enige technische universiteit gouden medailles en behaald met 3 gouden medailles de hoogste score van de technische universiteiten

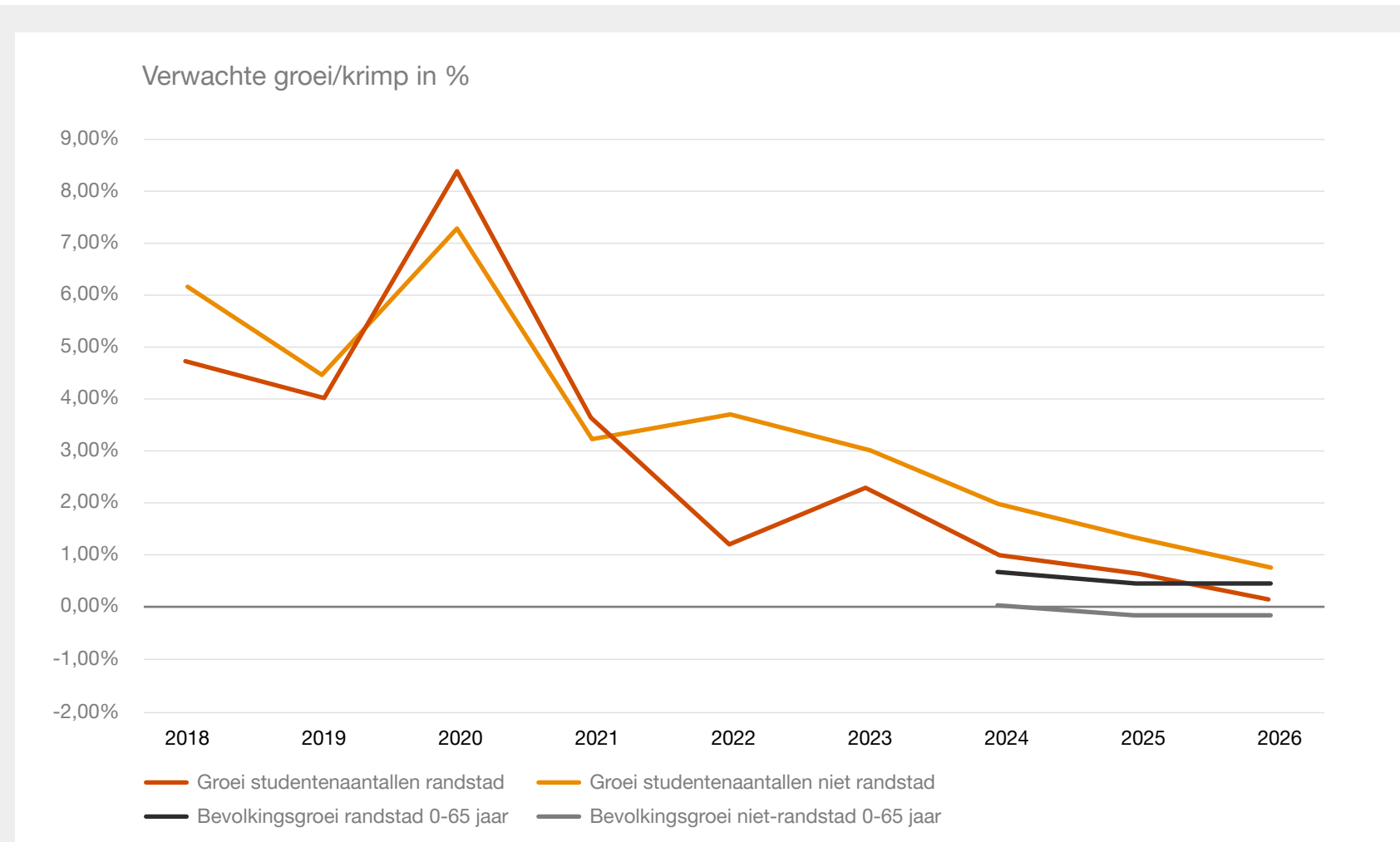
(* de Master's Metropolitan Analysis, Design and Engineering is een joint degree opleiding door Wageningen University & Research en Technische Universiteit Delft. Deze opleiding heeft een bronzen medaille en is bij beide instellingen verantwoord.

2. Ingeschreven studenten, student staff ratio en wetenschappelijke publicaties

De tabellen opgenomen vanaf hoofdstuk 2 zijn, tenzij anders aangegeven, voor de vergelijkbaarheid gegroepeerd naar brede, specialistische en technische universiteiten.

2.1 Groei studentenaantallen zwakt af. Universiteiten buiten randstad verwachten te blijven groeien ondanks verwachte krimp bevolking tot 65 jaar

De stijging van het aantal ingeschreven studenten zwakt in de komende jaren af. Deze trend is goed zichtbaar vanaf 2021. De Nederlandse bevolking als geheel blijft de komende jaren naar verwachting ook stijgen. Als gevolg van vergrijzing verandert echter de verhouding tussen jonger en ouder dan 65 jaar, waarbij het aandeel ouder dan 65 jaar toeneemt. Voor de inwoners van 0-20 en 20-65 jaar geldt dat er buiten de randstad sprake is van een **verwachte krimp van de bevolkingsomvang**. Desalniettemin verwachten de universiteiten in deze regio's toch nog te blijven groeien. Ook voor de universiteiten in de randstad geldt dat de verwachte groei in studentenaantallen hoger is dan de verwachte groei in de bevolking van 0-65 jaar. Dit verschil is echter maar zeer beperkt.

Bron: het aantal ingeschreven studenten t/m 2020 is op basis van DUO gegevens op peildatum 1- oktober 2021. het aantal ingeschreven studenten van 2021 e.v. is op basis van de gegevens in de continuïteitsparagraaf zoals opgenomen in de financiële xbrl overzichten van DUO.

2.2 Personele bezetting (WP en OWP) stijgt mee met de verwachte stijging in studentenaantallen

Aantal studenten per fte OP*						
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Universiteit Utrecht	6,8	6,7	6,6	6,7	6,7	6,7
Universiteit van Amsterdam	12,1	12,3	12,2	12,0	12,0	12,0
Vrije Universiteit Amsterdam	12,9	12,6	12,4	12,0	11,8	11,7
Rijksuniversiteit Groningen	8,8	8,4	8,7	9,0	9,0	9,1
Radboud Universiteit	7,4	7,2	7,2	7,3	7,4	7,5
Universiteit Leiden	12,2	12,4	12,6	12,8	13,0	12,7
Universiteit Maastricht	9,4	9,6	9,8	10,1	10,4	10,7
Erasmus Universiteit	9,8	9,6	10,7	11,0	11,4	11,6
Tilburg University	17,5	17,0	18,2	18,2	18,3	18,4
Wageningen University	4,8	4,7	4,7	4,8	4,8	4,8
Technische Universiteit Delft	7,1	6,7	6,8	6,8	6,8	6,8
Technische Universiteit Eindhoven	5,2	4,9	4,8	4,8	4,9	5,1
Universiteit Twente	6,7	6,5	6,8	6,8	6,9	6,9

Aantal studenten per fte OWP*						
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Universiteit Utrecht	10,4	10,4	10,4	10,4	10,4	10,4
Universiteit van Amsterdam	18,0	18,2	18,0	17,9	17,8	17,9
Vrije Universiteit Amsterdam	19,3	18,4	18,1	17,9	17,8	17,7
Rijksuniversiteit Groningen	17,8	18,2	19,5	20,0	20,3	20,4
Radboud Universiteit	9,7	9,8	10,0	10,1	10,1	10,1
Universiteit Leiden	15,7	15,6	16,1	16,1	16,0	15,7
Universiteit Maastricht	12,6	13,8	14,3	14,8	15,3	15,8
Erasmus Universiteit	12,0	11,0	12,0	12,3	12,5	12,8
Tilburg University	22,7	23,1	25,5	26,0	26,7	26,8
Wageningen University	16,6	16,0	16,3	16,4	16,5	16,5
Technische Universiteit Delft	11,1	10,4	10,6	10,6	10,6	10,6
Technische Universiteit Eindhoven	9,2	9,3	9,2	9,3	9,3	9,3
Universiteit Twente	9,6	9,6	10,3	10,7	11,0	11,2

Het aantal studenten per FTE blijft naar verwachting de komende jaren gelijk. Gezien de geprognosticeerde stijging in studentenaantallen zoals vermeld op de vorige pagina, betekent dit dat ook het personeelsbestand van de universiteiten naar verwachting zal toenemen.

We constateren **grote verschillen** in het aantal studenten per FTE tussen de verschillende universiteiten. Voor het wetenschappelijk personeel (WP) reikt deze range in 2026 van 4,8 naar 18,4. Voor het ondersteunend wetenschappelijk personeel (OWP) is de range nog groter en reikt deze in 2026 van 9,3 naar 26,8.

- Wageningen University heeft met 4,8 in 2021 het laagste aantal studenten per FTE WP.
- Tilburg University heeft het hoogste aantal studenten per FTE. Bij OWP heeft Tilburg University met een ratio van 22,7 in 2021 de hoogste ratio en bij WP behaalt ze met een ratio van 17,5 ook het hoogste ratio.

Bron: Gegevens in de continuïteitsparagraaf zoals opgenomen in de financiële xbrl overzichten van DUO. Voor Universiteit Leiden, Wageningen University, Technische Universiteit Eindhoven en Universiteit Twente zijn de gegevens uit de continuïteitsparagraaf zoals opgenomen in het jaarverslag gehaald omdat de gegevens in de XBRL-bestanden ontbraken of duidelijk onjuist bleken.

() Open Universiteit heeft geen studentenaantallen opgenomen in de continuïteitsparagraaf en is derhalve niet opgenomen in dit overzicht.*

2.3 (Markt)aandeel internationale studenten neemt geleidelijk toe – stijging is zowel zichtbaar bij Europese en niet Europese studenten

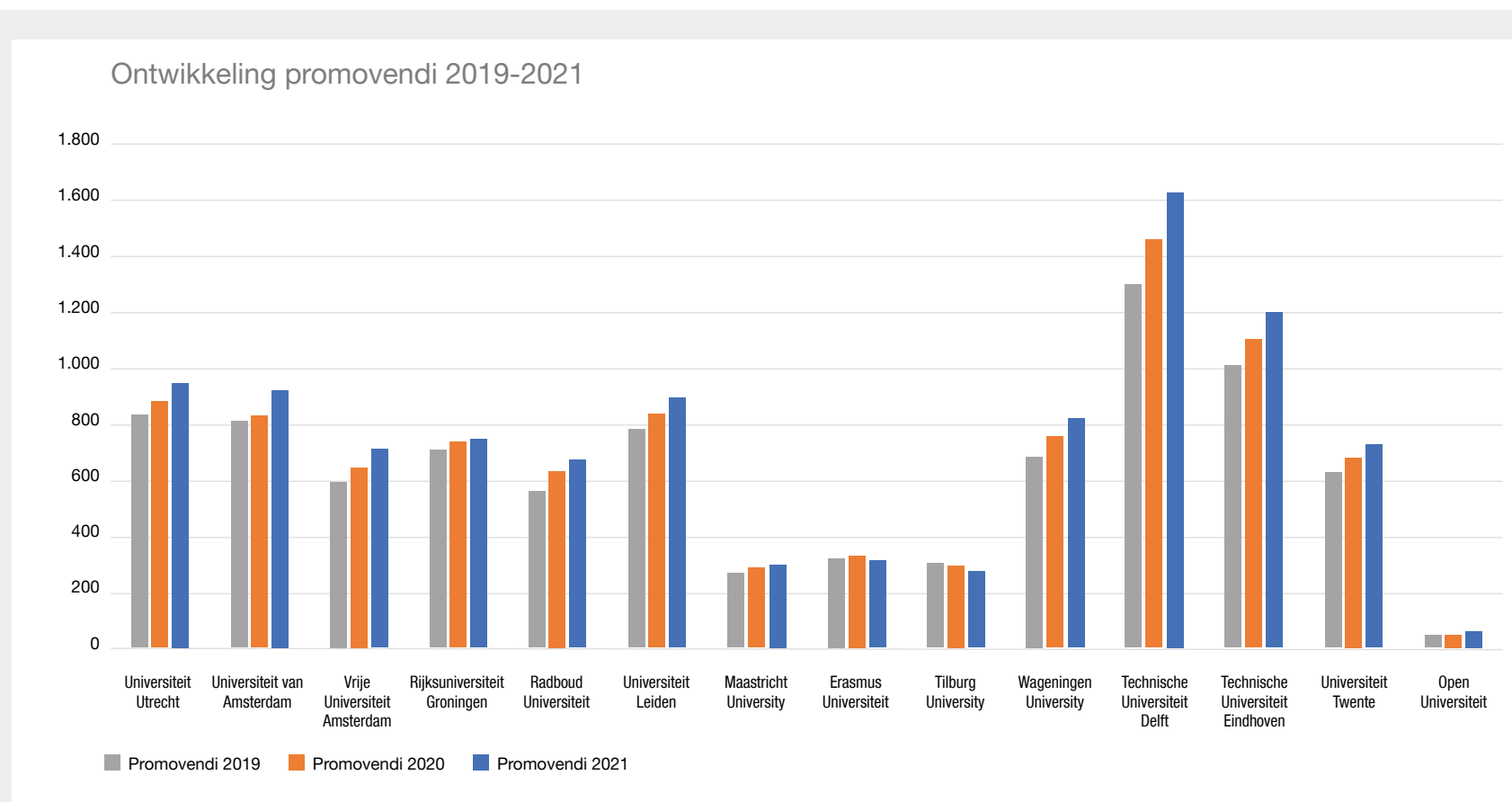
Universiteit	Internationale studenten					
	Aantal internationale studenten per 1 oktober 2021	Aandeel internationale studenten per 1 oktober 2021 van totaal aantal ingeschreven studenten	Aantal internationale studenten per 1 oktober 2020	Aandeel internationale studenten per 1 oktober 2020 van totaal aantal ingeschreven studenten	Aantal internationale studenten per 1 oktober 2019	Aandeel internationale studenten per 1 oktober 2019 van totaal aantal ingeschreven studenten
Universiteit Utrecht	4.787	13%	3.864	11%	3.329	10%
Universiteit van Amsterdam	12.504	30%	10.514	27%	8.494	24%
Vrije Universiteit Amsterdam	5.483	17%	4.337	15%	3.650	14%
Rijksuniversiteit Groningen	9.048	26%	8.226	24%	7.477	23%
Radboud Universiteit	2.718	11%	2.455	10%	2.422	11%
Universiteit Leiden	6.216	18%	5.602	17%	4.987	16%
Universiteit Maastricht	11.834	56%	10.893	55%	9.757	54%
Erasmus Universiteit	7.320	23%	6.273	21%	5.563	20%
Tilburg University	4.174	21%	3.608	19%	3.007	17%
Wageningen University	2.873	22%	2.653	21%	2.543	21%
Technische Universiteit Delft	6.344	24%	5.797	22%	5.485	22%
Technische Universiteit Eindhoven	2.420	19%	1.975	15%	1.674	14%
Universiteit Twente	4.105	33%	3.694	30%	3.323	29%
Open Universiteit	*	*	*	*	*	*

(*) Aantal internationale studenten niet opgenomen in overzichten UNL en/of jaarverslag

- **12.504** ingeschreven internationale studenten in 2021 heeft de Universiteit van Amsterdam in het hoogste aantal internationale studenten. Daarmee heeft Universiteit Maastricht niet langer het hoogste aantal internationale studenten.
- **23%** - Het totale aandeel buitenlandse studenten (van het totale aantal ingeschreven studenten) van alle universiteiten steeg in 2021 van 21% naar 23%.
- **79.826** - Het totale aantal buitenlandse studenten steeg in 2021 met 4% naar 79.826 studenten. Hiervan zijn 62.384 studenten Europees, 17.393 niet Europees (het restant van 49 is onbekend).

Bron: datasets <https://www.universiteitenvannederland.nl>

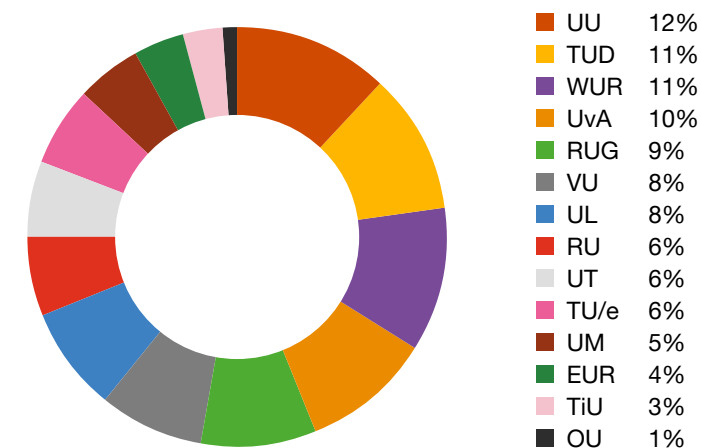
2.4 Aantal promovendi stijgen nog steeds; universiteiten lichten hun wetenschappelijke prestaties toe

Bron: Clarivate Analytics/ WoS database, extractie door Centre for Science and Technology Studies (CWTS) en analyse door Rathenau Instituut.

Bron: WOPI (Universiteiten van Nederland), peildatum 31 december
 Personeelsgegevens per peildatum 31 december
 Jaarlijkse update; Laatst bijgewerkt: september 2022

Wetenschappelijke publicaties 2021

Op basis van de data zoals gepubliceerd door het Rathenau Instituut kan worden afgeleid dat er in 2021 **34.699** wetenschappelijke artikelen zijn gepubliceerd. Dit betreffen absolute aantallen wetenschappelijke publicaties ('articles' en 'review') zoals opgenomen in de Web of Science database van Clarivate Analytics van universiteiten exclusief de umc's. De aantallen kunnen afwijken van de aantallen publicaties door universiteiten in andere databases, door verschillen in definities. De Universiteit Utrecht (4.337), Technische Universiteit Delft (3.976) en Wageningen University (3.793) hebben het hoogste aantal wetenschappelijke publicaties.

Om de ontwikkeling van de promovendi in kaart te brengen is gebruik gemaakt van het Wetenschappelijk Onderwijs Personeelsinformatie (WOPI-bestand) zoals beschikbaar gesteld door de UNL. Hierbij zijn de analyses uitgevoerd exclusief de sector Gezondheid. Op basis van deze data kan worden afgeleid dat het aantal **promovendi** over het algemeen nog steeds een **stijgende lijn** laat zien. Met een procentuele toename van 7% in 2021 is het aantal promovendi iets minder hard gestegen dan voorgaand jaar (8%).

3. Personele kengetallen gebenchmarked

3.1 Stijging wetenschappelijk en ondersteunend & beheerspersoneel; samenstelling personeelsbestand in lijn met voorgaande jaren

Om de ontwikkeling van het wetenschappelijk en ondersteunend personeel inzichtelijk te maken hebben wij gebruik gemaakt van de Wetenschappelijk Onderwijs Personeelsinformatie (WOPI-bestand) zoals beschikbaar gesteld door de UNL. Hierbij zijn de analyses uitgevoerd exclusief de sector Gezondheid.

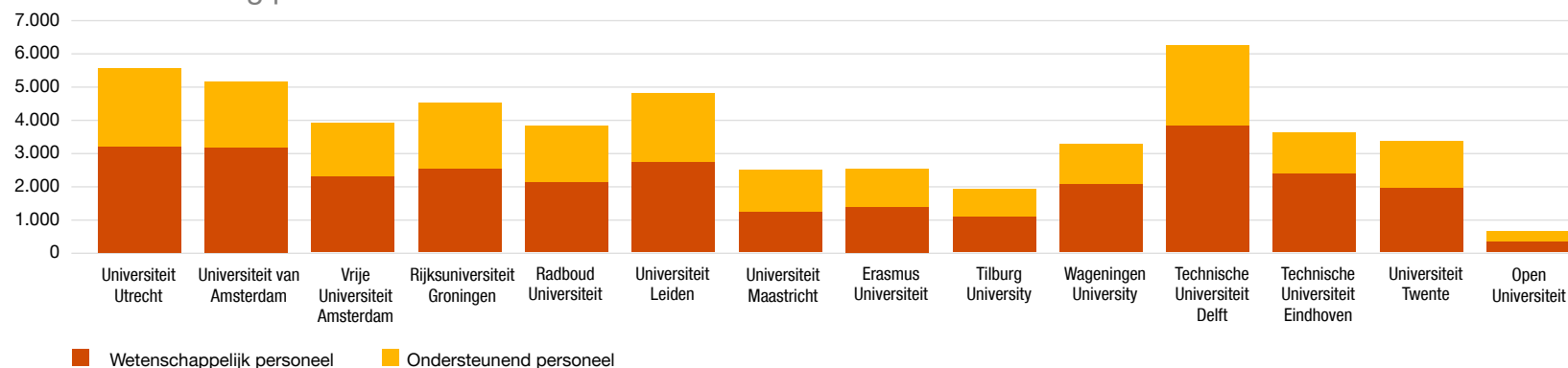
In 2021 zien we dat het gemiddelde personeelsbestand voor 59% uit wetenschappelijk personeel bestaat. Hierbij steken de Technische Universiteit Eindhoven en Wageningen University met respectievelijk 66% en 64% het verst boven het gemiddelde uit.

Ten opzichte van 2020 zien we over de gehele linie een stijging van het aantal FTE. Deze stijging is zowel te onderkennen bij het wetenschappelijk als het ondersteunende personeel. Gemiddeld genomen zien wij een stijging van 5% van het wetenschappelijk personeel ten opzichte van 2020. Uitzondering hierop is de **Erasmus Universiteit**, die een daling van 2% van het wetenschappelijke personeel laat zien.

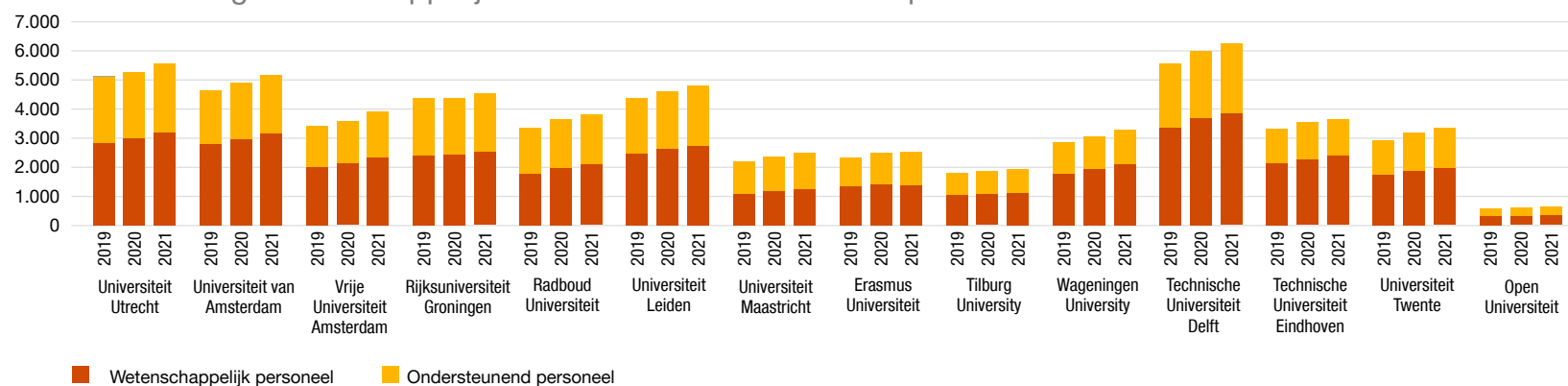
Bij het ondersteunend personeel is er tevens een gemiddelde stijging van 5% te onderkennen. Qua opbouw van het personeelsbestand (wetenschappelijk versus ondersteunend personeel) zien we dat de samenstelling in lijn is met voorgaande jaren. Evenals in 2019 en 2020 bestaat het personeelsbestand uit gemiddeld 58% wetenschappelijk personeel. Hierbij zien wij onderling ook geen significante verschuivingen.

Bron: WOPI (Universiteiten van Nederland), peildatum 31 december Personeelsgegevens per peildatum 31 december exclusief de sector Gezondheid Jaarlijkse update; Laatste bijgewerkt: september 2022

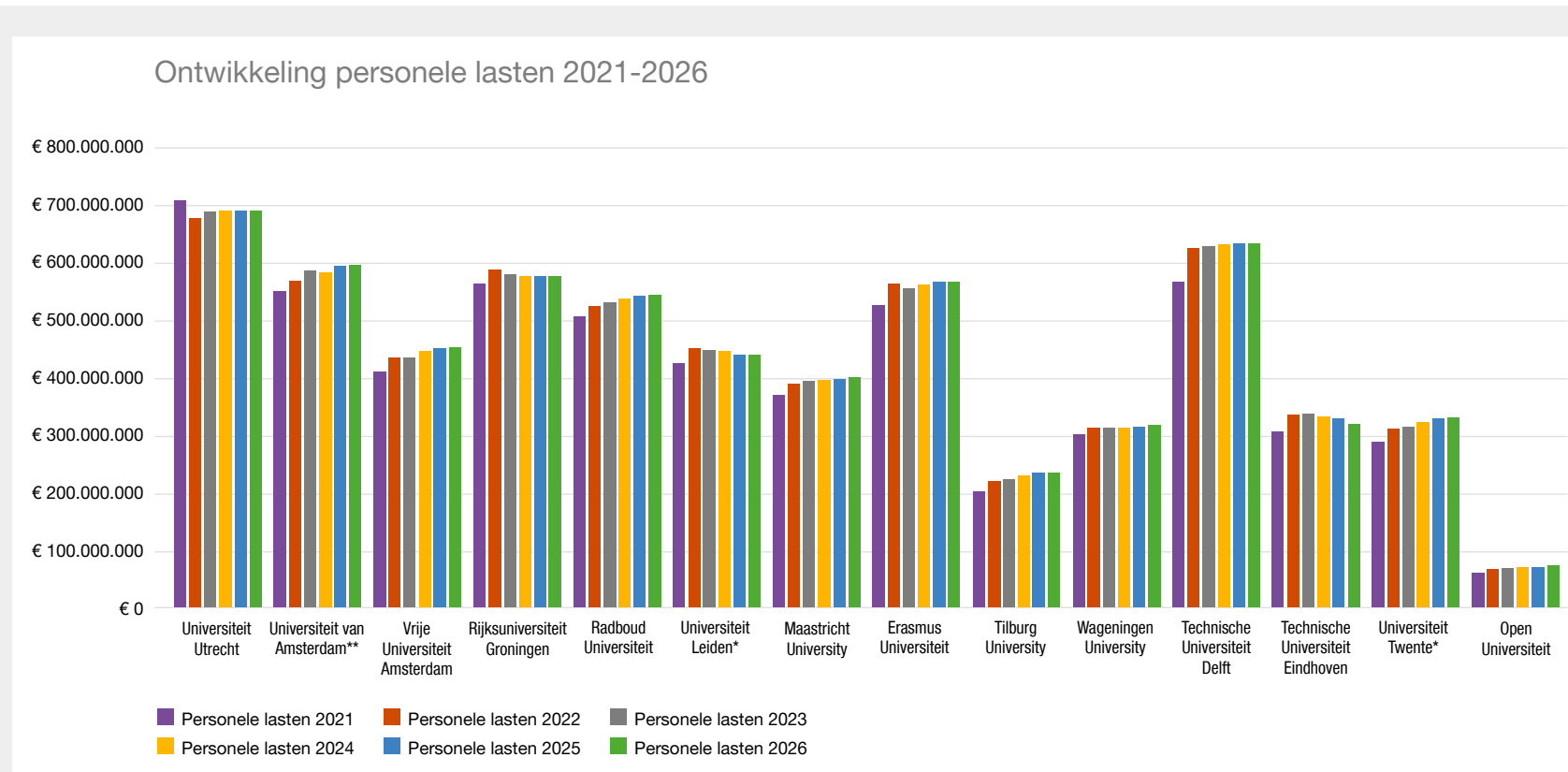
Samenstelling personeelsbestand FTE 2021

Ontwikkeling Wetenschappelijk en Ondersteunend & beheerspersoneel 2019-2021

3.2 Ook de continuïteitsparagrafen tonen een stijging van de personele lasten tussen 2021 en 2026

(*) Data ontleend aan continuïteitsparagraaf, betreft enkelvoudige staat van baten en lasten.

(**) Betreft enkelvoudige staat van baten en lasten.

In de grafiek zijn de personele lasten zoals opgenomen in de continuïteitsparagraaf inzichtelijk gemaakt voor de periode 2021-2026. De personele lasten 2021 betreffen de gerealiseerde personele lasten 2021 uit de geconsolideerde jaarrekening. Uitzondering hierop betreffen Universiteit Leiden en Universiteit Twente. Omdat er voor beide universiteiten geen meerjarige gegevens beschikbaar zijn in de financiële xbrl-overzichten van DUO hebben wij de meerjarige cijfers uit de jaarverslagen overgenomen. Deze meerjarige cijfers hebben betrekking op de enkelvoudige staat van baten en lasten. Voor de vergelijkbaarheid hebben we de gerealiseerde kosten 2021 aangepast naar de enkelvoudige staat van baten en lasten. Ook voor de Universiteit van Amsterdam zijn de cijfers in de enkelvoudige staat van baten en lasten opgenomen.

Uit de grafiek kan worden afgeleid dat de meeste instellingen verwachten dat er de komende jaren sprake is van een stijging van de personele lasten. Deze stijging is tevens in lijn met de observatie zoals opgenomen in paragraaf 2.2 waarbij er reeds werd opgemerkt dat er een stijging van het personeelsbestand wordt verwacht. Wij zien dat er wordt verwacht dat de grootste procentuele stijging in 2022 zal plaatsvinden (gemiddelde stijging 5%). Alle instellingen verwachten een stijging van de personele lasten, met uitzondering van de Universiteit Utrecht (daling 4%). Voor de periode na 2022 wordt er gemiddeld gerekend met een procentuele stijging van 1% waarbij er **geen grote verschillen** zijn te onderkennen tussen de verschillende instellingen.

Bron: gegevens uit de staat van baten en lasten (02.-staat-van-baten-en-lasten-2017-2021) en de continuïteitsparagraaf (17.-continuïteitsparagraaf-2020-2026) zoals opgenomen in de financiële xbrl-overzichten van DUO.

3.3 Inhuur derden neemt in absolute omvang toe; aandeel inhuur personeel blijft echter in lijn met voorgaande jaren

Instelling	PNIL kosten versus totale personele kosten *			
	2018	2019	2020	2021
Technische Universiteit Delft	13,0%	12,5%	11,2%	9,8%
Tilburg University	10,2%	8,9%	9,4%	9,5%
Universiteit van Amsterdam	6,1%	6,1%	6,1%	6,4%
Erasmus Universiteit	7,8%	8,1%	6,1%	6,0%
Open Universiteit	6,0%	7,4%	5,3%	5,8%
Wageningen University	5,0%	6,3%	5,9%	5,7%
Universiteit Leiden	6,0%	6,4%	5,4%	5,6%
Rijksuniversiteit Groningen	1,2%	3,9%	4,7%	5,2%
Vrije Universiteit Amsterdam	4,1%	5,4%	6,1%	5,1%
Maastricht University	2,7%	2,5%	2,2%	4,9%
Technische Universiteit Eindhoven	4,1%	4,6%	4,3%	3,2%
Radboud Nijmegen	2,5%	3,4%	3,3%	3,0%
Universiteit Twente	3,0%	3,6%	3,1%	2,9%
Universiteit Utrecht	2,7%	2,8%	2,7%	2,6%
Gemiddeld	5,3%	5,9%	5,4%	5,4%

(*) Volgorde gebaseerd op 2021 van hoogste aandeel naar laagste.

Uit de xbrl-overzichten van DUO blijkt dat de 14 universiteiten over 2021 in totaal €317 miljoen (2020: €297 miljoen) uitgeven aan inhuur derden, gemiddeld per universiteit is dit €22,6 miljoen (2020: €21,2 miljoen). Hiermee nemen de absolute lasten personeel niet in loondienst toe. Wanneer er echter wordt gekeken naar het aandeel van het personeel niet in loondienst ten opzichte van de totale personele lasten zien we dat deze met een aandeel van gemiddeld 5,4% in lijn blijft met voorgaande jaren. Dat het aandeel gelijk blijft wordt voornamelijk ingegeven door het feit dat de totale personele lasten nog sterker stijgen (gemiddeld 8%) dan de lasten personeel niet in loondienst. De stijging ziet mede toe op de inzet van NPO-middelen sinds 1 september 2021 voor het inhalen van opgelopen Covid-19 studieachterstanden en inzet van investeringsmiddelen.

Gemiddeld zien we per instelling een toename van ongeveer €1,4 miljoen aan inhuur personeel ten opzichte van het jaar daarvoor. Een opvallende uitschieter hierin betreft Maastricht University, daar zien we een stijging van ongeveer €10 miljoen ten opzichte van voorgaand jaar. Ook de Universiteit van Amsterdam en Rijksuniversiteit Groningen laten met respectievelijk een stijging €5,4 en €4,1 miljoen een hardere stijging zien.

Daarnaast zien we dat er bij de technische universiteiten, Delft en Eindhoven juist sprake is van een daling van de lasten personeel niet in loondienst. Ook bij de Vrije Universiteit Amsterdam is er sprake van daling ten opzichte van voorgaand jaar.

Bron: gegevens uit de lasten uit hoofde van personeelsbeloningen (35.-lasten-uit-hoofde-van-personeelsbeloningen-2017-2021) zoals opgenomen in de financiële xbrl-overzichten van DUO.

3.4 Personele voorzieningen per FTE verschillen onderling sterk; personele kosten in de sector in lijn met de totale baten

	Personele voorzieningen 2021	FTE	Omvang voorziening per FTE	Personele kosten t.o.v. de totale baten
Universiteit Utrecht	56.908.000	5.572	10.213	69%
Universiteit van Amsterdam	31.300.000	5.181	6.042	69%
Vrije Universiteit Amsterdam	19.089.000	3.906	4.888	64%
Rijksuniversiteit Groningen	20.813.945	4.554	4.571	71%
Radboud Universiteit	19.171.000	3.832	5.003	74%
Universiteit Leiden	14.000.000	4.819	2.905	70%
Maastricht University*	24.668.000	4.152	5.942	71%
Erasmus Universiteit	14.700.000	2.510	5.857	70%
Tilburg University	7.517.241	1.921	3.913	74%
Wageningen University	11.619.000	3.278	3.545	70%
Technische Universiteit Delft	34.258.000	6.284	5.452	68%
Technische Universiteit Eindhoven	39.800.000	3.639	10.937	68%
Universiteit Twente	10.800.000	3.359	3.215	72%
Open Universiteit	3.083.000	629	4.899	73%
Totaal	307.727.186	53.635	77.380	70%
Gemiddeld	21.980.513	3.831	5.527	

(*) Voor de vergelijkbaarheid van de analyse is voor Maastricht University voor het aantal FTE gebruik gemaakt van het WOPI-bestand inclusief de sector Gezondheid.

De omvang van de personele voorzieningen loopt sterk uiteen en we zien ook grote verschillen tussen universiteiten. De gemiddelde omvang van de voorziening per FTE is het grootst bij de Technische Universiteit Eindhoven (€10.937) en het kleinst bij Universiteit Leiden (€2.905).

De hoogte van de voorziening per FTE bij de Technische Universiteit Eindhoven wordt voornamelijk ingegeven door een dotatie aan de **voorziening verlofdagen bovenwettelijk** als gevolg van het opvangen van werkzaamheden naar aanleiding van Covid-19. Bij de andere universiteiten konden we een soortgelijke dotatie niet in de jaarverslagen terug vinden, met uitzondering van de Universiteit Utrecht.

Bij de Universiteit Utrecht zien we een relatief grote stijging in de voorziening per FTE. De voorziening bedraagt €56,9 miljoen eind 2021 (2020: €39,4 miljoen). Op basis van het verloopoverzicht zoals opgenomen in de jaarrekening wordt deze stijging hoofdzakelijk ingegeven door het vormen van een voorziening bovenwettelijk verlof 2022.

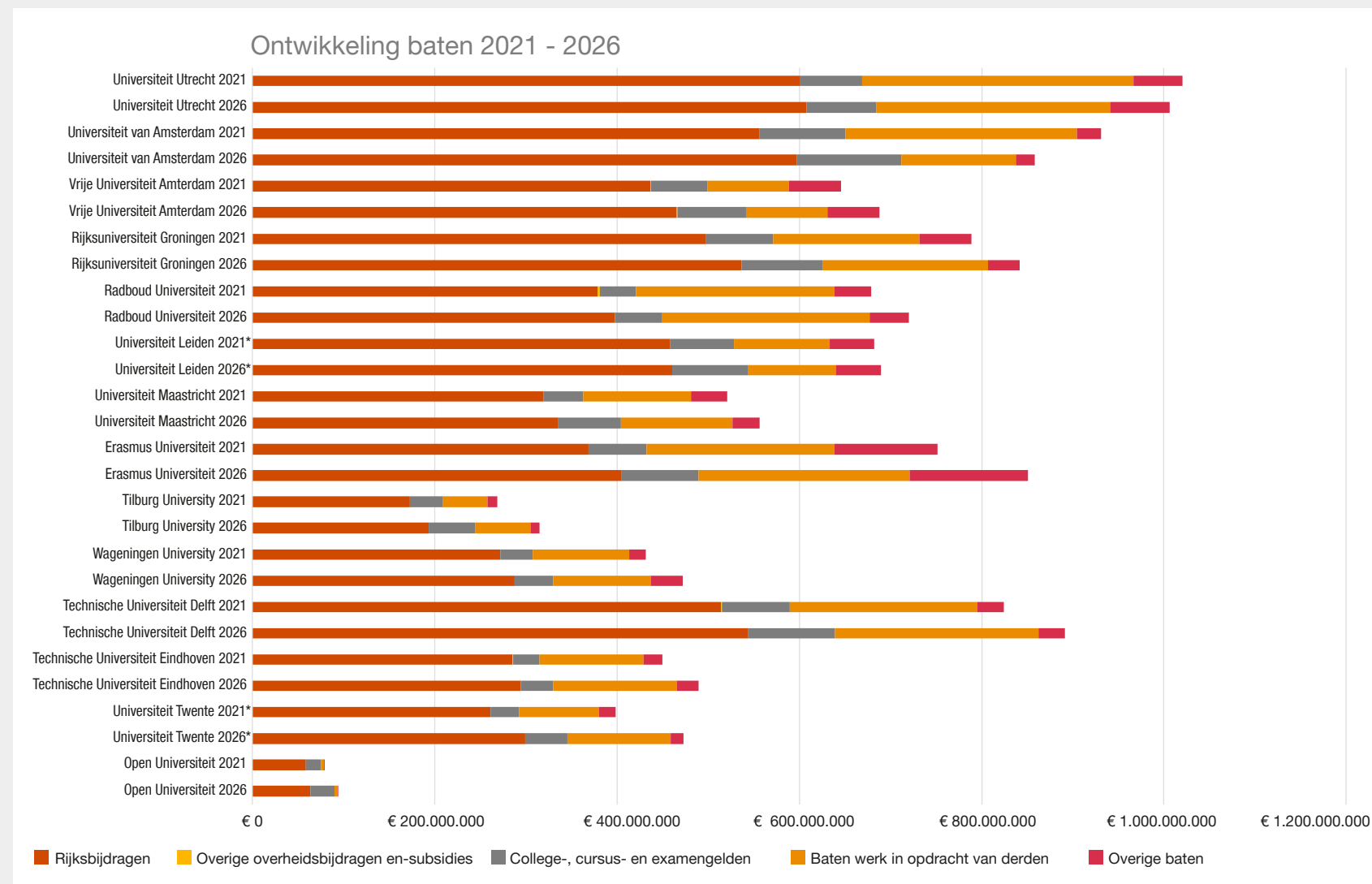
De verhouding van de personeelskosten ten opzichte van de baten ligt tussen de universiteiten dichtbij elkaar. Ook binnen de sectoren – brede, technische of specialistische universiteiten – liggen de verhouding dicht bij elkaar.

Bron: gegevens uit de voorzieningen (09.-voorzieningen-2017-2021) en de staat van baten en lasten (02.-staat-van-baten-en-lasten-2017-2021) zoals opgenomen in de financiële xbrl-overzichten van DUO. Bron: WOPI (Universiteiten van Nederland), peildatum 31 december Personeelsgegevens per peildatum 31 december Jaarlijkse update; Laatste bijgewerkt: september 2022

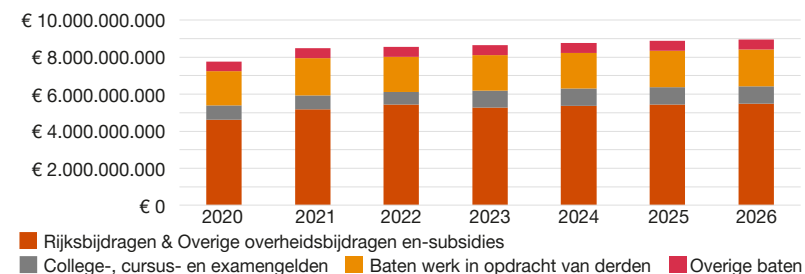
4. Financiële inkijk vanuit de jaarrekeningen 2021

4.1 Totale baten nemen geleidelijk toe; aandeel rijksbijdragen neemt toe tot 2022 en stabiliseert na 2022

(*) Data ontleend aan continuïteitsparagraaf zoals opgenomen in het jaarverslag, betreft de enkelvoudige staat van baten en lasten

Samenstelling baten alle universiteiten 2020-2026

Op basis van de xbrl-overzichten van DUO blijkt dat de 14 universiteiten over 2021 een totaal van gemiddeld €605 miljoen aan baten (2020: €554 miljoen) hebben verantwoord. Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door de Rijksbijdragen en de Baten werk in opdracht van derden. Conform voorgaand jaar heeft de Universiteit Utrecht de grootste omvang van de totale baten.

Op basis van de continuïteitsparagrafen zoals opgenomen in de xbrl-overzichten van DUO en voor de Universiteit Twente en Universiteit Leiden de continuïteitsparagraaf zoals opgenomen in het jaarverslag 2021 voor de periode 2022-2026 blijkt dat de universiteiten over het algemeen een jaarlijkse stijging van de totale baten tussen de 1%-2% verwachten. Hierbij is het de verwachting dat het aandeel Rijksbijdragen tot 2022 zal stijgen tot zo een 64% (2021: 61%). De baten werk in opdracht van derden dalen in absolute zin en ook qua relatief aandeel (van 24% in 2021 naar 22%). Vanaf 2023 lijkt de verhouding tussen de diverse baten categorieën zich te stabiliseren.

Bron: gegevens uit de staat van baten en lasten (02.-staat-van-baten-en-lasten-2017-2021) en de continuïteitsparagraaf (17.-continuïteitsparagraaf-2020-2026) zoals opgenomen in de financiële xbrl-overzichten van DUO.

4.2 Kernratio's nader beschouwd; drie instellingen vallen onder de aangepaste signaleringswaarde liquiditeit en toelichting signaleringswaarde 'mogelijk bovenmatig eigen vermogen' wordt op diverse manieren ingevuld

	Solvabiliteit II	Liquiditeit (current ratio)	Absolute omvang liquide middelen
Signaleringsgrens OCW	< 0,3	< 0,75	< € 2 miljoen
Universiteit Utrecht	0,65	1,00	268.090.000
Universiteit van Amsterdam	0,42	0,97	228.700.000
Vrije Universiteit Amsterdam	0,43	0,72	118.333.000
Rijksuniversiteit Groningen	0,69	1,08	201.924.201
Radboud Universiteit	0,59	0,53	75.592.000
Universiteit Leiden	0,43	1,02	230.900.000
Universiteit Maastricht	0,60	1,02	115.099.000
Erasmus Universiteit	0,58	0,85	110.500.000
Tilburg University	0,62	0,95	66.512.116
Wageningen University	0,56	0,70	83.329.000
Technische Universiteit Delft	0,58	1,02	290.755.000
Technische Universiteit Eindhoven	0,47	1,11	154.000.000
Universiteit Twente	0,41	1,04	128.000.000
Open Universiteit Nederland	0,59	1,98	34.176.000

	Normatief publiek	Publiek eigen vermogen (EV) – 31-12-2021	Vershil	Signaleringswaarde ratio
Universiteit Utrecht	Niet expliciet benoemd	455.848.000	-	Niet expliciet benoemd
Universiteit van Amsterdam	Niet expliciet benoemd	271.100.000	-	0,4
Vrije Universiteit Amsterdam	Niet expliciet benoemd	341.342.000	-	0,41
Rijksuniversiteit Groningen	857.000.000,00	610.000.000	247.000.000	Niet expliciet benoemd
Radboud Universiteit	503.743.000	227.422.000	276.321.000	Niet expliciet benoemd
Universiteit Leiden	537.700.000	238.300.000	299.400.000	Niet expliciet benoemd
Universiteit Maastricht	Niet expliciet benoemd	242.249.000	-	0,72
Erasmus Universiteit	301.000.000	175.000.000	126.000.000	Niet expliciet benoemd
Tilburg University	180.000.000	128.000.000	52.000.000	Niet expliciet benoemd
Wageningen University	Niet expliciet benoemd	244.155.000	-	0,74
Technische Universiteit Delft	Niet expliciet benoemd	433.621.000	-	Niet expliciet benoemd
Techn. Universiteit Eindhoven	Niet expliciet benoemd	170.000.000	-	0,37
Universiteit Twente	428.000.000	162.500.000	265.500.000	Niet expliciet benoemd
Open Universiteit Nederland	27.510.000	26.700.000	810.000	Niet expliciet benoemd

De kernratio's zijn ontleend aan de dataset zoals opgenomen in de openbare data van OCW. In 2021 is de signaleringswaarde voor alle onderwijssectoren voor liquiditeit (current ratio) gewijzigd naar < 0,75. Op basis hiervan vallen de Vrije Universiteit Amsterdam, Wageningen University en de Radboud Universiteit **onder** de signaleringswaarde. Deze instellingen hebben alledrie hierover een toelichting opgenomen in hun jaarverslag. Belangrijke vraag is of deze signaleringswaarde voor het hoger onderwijs weer zou moeten worden bijgesteld.

In onderstaande tabel is de verantwoording ten aanzien van de 'signaleringswaarde voor mogelijk bovenmatig eigen vermogen opgenomen'. Wat hierbij opvalt is dat er hierover op **diverse manieren** verantwoording over wordt afgelegd. Sommige instellingen nemen de calculatie op, andere instellingen nemen enkel de ratio op en de Universiteit Utrecht geeft enkel aan dat er geen sprake is van bovenmatig vermogen op basis van de signaleringswaarde van OCW.

Bron: financiële kengetallen (16.-financiële-kengetallen-per-bestuur-2017-2021) en balans (01.-balans-2017-2021) zoals opgenomen in de financiële xbrl-overzichten van DUO.

4.3 Gerealiseerde solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit over het algemeen positiever dan begroot

2021	Signaleringsgrens OCW	Universiteit Utrecht	Universiteit van Amsterdam	Vrije Universiteit Amsterdam	Rijksuniversiteit Groningen	Radboud Universiteit	Universiteit Leiden*	Universiteit Maastricht	Erasmus Universiteit	Tilburg University	Wageningen University	Technische Universiteit Delft	Technische Universiteit Eindhoven	Universiteit Twente*	Open Universiteit Nederland
Solvabiliteit II zoals begroot	< 0,3	0,60	0,40	0,42	0,62	0,60	0,41	0,58	0,67	0,56	0,56	0,57	0,43	0,39	0,54
Solvabiliteit II gerealiseerd	< 0,3	0,65	0,42	0,43	0,69	0,59	0,43	0,60	0,58	0,62	0,56	0,58	0,47	0,41	0,59
Liquiditeit zoals begroot	< 0,75	0,71	0,79	0,55	0,79	0,27	0,52	0,77	0,84	1,14	0,52	0,91	0,64	0,84	1,69
Liquiditeit gerealiseerd	< 0,75	1,00	0,97	0,72	1,08	0,53	1,02	1,02	0,85	0,95	0,70	1,02	1,11	1,04	1,98
Rendement zoals begroot**		-2,66%	-2,00%	-0,80%	-1,40%	-0,02%	-1,12%	-2,33%	-4,20%	-2,97%	-2,11%	-2,01%	-1,66%	-1,97%	-4,10%
Rendement gerealiseerd		3,83%	2,74%	3,90%	2,12%	-0,77%	3,04%	1,98%	1,80%	1,65%	2,67%	4,27%	3,15%	-0,05%	4,45%

(*) Begrote kengetallen berekend aan de hand van enkelvoudige balans en staat van baten en lasten.

(**) Berekend als netto resultaat/totale baten*100%.

Om inzicht te krijgen in de voorspelbaarheid van de kengetallen zijn voor de kengetallen solvabiliteit II, liquiditeit (current ratio) en rendement de begrote waarden afgezet tegen de gerealiseerde waarden. Hierbij valt het op dat over het algemeen de gerealiseerde solvabiliteit hoger is dan de begrote solvabiliteit. Een uitzondering hierop betreft de Erasmus Universiteit waarbij we juist een lagere gerealiseerde solvabiliteit zien.

Voor de begrote waarden zijn de kengetallen ontleend aan de jaarverslagen 2020 en 2021. Hierbij zijn de waarden overgenomen van het jaarverslag, danwel zelf berekend. Ten aanzien van de liquiditeit zien we een **significante afwijking** ten opzichte van de begrote liquiditeit. Hierbij zien we dat de gemiddelde gerealiseerde liquiditeit 36% hoger is dan de begrote liquiditeit. Ditzelfde beeld zien we ook terug bij het rendement, ook deze valt met gemiddeld 4,58% hoger uit dan het begrote rendement.

De afwijkingen zijn in lijn met de trend uit eerdere jaren en ondanks dat vele universiteiten op een netto uitgave begroten. Met name de NPO middelen zorgen voor positieve resultaten.

Bron: financiële kengetallen (16.-financiële-kengetallen-per-bestuur-2017-2021) zoals opgenomen in de financiële xbrl-overzichten van DUO.

Bron: Jaarverslagen van de onderwijsinstellingen over boekjaar 2020 en 2021

4.4 Overige ratio's gebruikelijk in de financiële wereld laten geen afwijkende beelden zien

	Signaleringsgrens OCW	Universiteit Utrecht	Universiteit van Amsterdam	Vrije Universiteit Amsterdam	Rijksuniversiteit Groningen	Radboud Universiteit	Universiteit Leiden	Universiteit Maastricht	Erasmus Universiteit	Tilburg University	Wageningen University	Technische Universiteit Delft	Technische Universiteit Eindhoven	Universiteit Twente	Open Universiteit Nederland
Overige ratio's gebruikelijk in de financiële wereld															
DSCR	n.v.t.	-*	5,40	8,72	-**	-*	83,25	-*	-*	-**	-*	-*	7,97	29,44	-**
Interest coverage ratio	n.v.t.	-*	8,65	6,77	-**	-*	82,13	-*	-*	-**	-*	-*	8,12	36,14	-**
Loan to value	n.v.t.	-*	0,35	0,38	-**	-*	0,28	-*	-*	-**	-*	-*	0,29	0,39	-**
Solvabiliteit I	n.v.t.	0,53	0,38	0,40	0,64	0,53	0,38	0,54	0,52	0,59	0,53	0,49	0,37	0,38	0,53
EBITDA in mln Euro's	n.v.t.	110,66	62,30	63,62	57,64	28,89	65,70	35,23	40,50	15,89	40,34	79,48	40,60	25,30	5,44

(*) Doordat de omvang van langlopende schulden beperkt is, vertekenen de cijfers waardoor deze niet zijn opgenomen.

(**) Betreft universiteiten waar geen sprake is van langlopende schulden.

Legenda overige ratio's

Debt Service Coverage Ratio ('DSCR')

Afschrijvingen vermeerderd met het netto resultaat en interestkosten / kortlopend gedeelte van langlopende schulden en de interestkosten

EBITDA

Nettoresultaat na belastingen toekomend aan de rechtspersoon gecorrigeerd voor:

- Belastingen
- Financiële baten en lasten
- Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa

Loan to value

Langlopende leningen /materiële vaste activa

Interest coverage ratio

EBITDA / interestkosten

Solvabiliteit I

Eigen vermogen / balanstotaal (solvabiliteit II houdt eveneens rekening met de omvang van voorzieningen)

In de tabel zoals hiernaast opgenomen hebben we de overige ratio's welke gebruikelijk zijn in de financiële wereld inzichtelijk gemaakt voor de 14 instellingen. Hierbij is de ratio Solvabiliteit I ontleend aan de dataset zoals opgenomen in de openbare data van OCW. De EBITDA is berekend middels de data zoals opgenomen in de openbare data van OCW. Vervolgens zijn de Debt Service Coverage Ratio, Loan to Value en Interest Coverage Ratio berekend voor de instellingen waarbij sprake is van langlopende schulden.

Wat opvalt voor de instellingen waarbij sprake is van langlopende schulden is dat de toelichting van de Vrije Universiteit Amsterdam het **omvangrijkste** is. De Vrije Universiteit Amsterdam licht zowel de 'DSCR' en de Loan to Value toe. Hierbij wijkt de 'DSCR' zoals opgenomen in de tabel hiernaast af van de 'DSCR' zoals opgenomen in het jaarverslag (3,1); de reden hiervoor is dat er een andere definitie van 'DSCR' wordt gehanteerd. De Universiteit van Amsterdam en de Technische Universiteit Eindhoven lichten beide enkel de 'DSCR' toe. Zowel de Universiteit Leiden als de Universiteit Twente lichten geen additionele ratio's met betrekking tot de langlopende schulden toe.

Gezien de verwachte toename van de langlopende schulden, zie tevens paragraaf 4.6, lijkt het relevant om de ratio's gerelateerd aan de langlopende schulden nader uit te werken in de jaarverslagen.

Bron: financiële kengetallen (16.-financiële-kengetallen-per-bestuur-2017-2021), staat van baten en lasten (02.-staat-van-baten-en-lasten-2017-2021), rentelasten en soortgelijke kosten (15.-financieel-en-overig-2017-2021) en kortlopende schulden (11.-kortlopende-schulden-2017-2021) zoals opgenomen in de financiële xbrl-overzichten van DUO.

Bron: Jaarverslagen van de onderwijsinstellingen over boekjaar 2021

4.5 Vaste activa zijn conform voorgaand jaar grotendeels gefinancierd met eigen vermogen

31 december 2021	A. Materiële vaste activa	B. Lang vreemd vermogen*	C. = A. – B.	D. Eigen vermogen	D. – C. Eigen vermogen beschikbaar voor niet vaste activa financiering***
Universiteit Utrecht	594.876.000	6.801.000	588.075.000	503.075.000	-85.000.000
Universiteit van Amsterdam	549.100.000	190.100.000	359.000.000	330.300.000	-28.700.000
Vrije Universiteit Amsterdam	659.254.000	251.277.000	407.977.000	343.763.000	-64.214.000
Rijksuniversiteit Groningen	608.375.231	-	608.375.231	616.611.270	8.236.039
Radboud Universiteit	363.066.000	7.782.000	355.284.000	241.973.000	-113.311.000
Universiteit Leiden	334.100.000	92.700.000	241.400.000	238.100.000	-3.300.000
Maastricht University	231.712.000	1.871.000	229.841.000	243.091.000	13.250.000
Erasmus Universiteit	270.600.000	7.800.000	262.800.000	219.100.000	-43.700.000
Tilburg University	153.209.035	-	153.209.035	143.219.077	-9.989.958
Wageningen University	313.390.000	4.083.000	309.307.000	244.155.000	-65.152.000
Technische Universiteit Delft	585.550.000	11.126.000	574.424.000	494.675.000	-79.749.000
Technische Universiteit Eindhoven	309.000.000	90.000.000	219.000.000	198.600.000	-20.400.000
Universiteit Twente	270.100.000	106.200.000	163.900.000	176.200.000	12.300.000
Open Universiteit	9.047.000	-	9.047.000	26.688.000	17.641.000
Totaal telling	5.251.379.266	769.740.000	4.481.639.266	4.019.550.347	-462.088.919

(*) Kortlopende aflossingen maken geen onderdeel uit van lang vreemd vermogen.

(**) Rode bedragen zijn negatieve bedragen.

(***) Betreft kort vreemd vermogen dat gebruikt wordt in de financiering van vaste activa.

Op basis van de openbare data van DUO kan er worden afgeleid dat er bij de universiteiten beperkt sprake is van langlopende schulden. De Vrije Universiteit Amsterdam, Universiteit van Amsterdam en de Universiteit Twente hebben samen **71%** van het totaal aan geleende gelden op de balans staan.

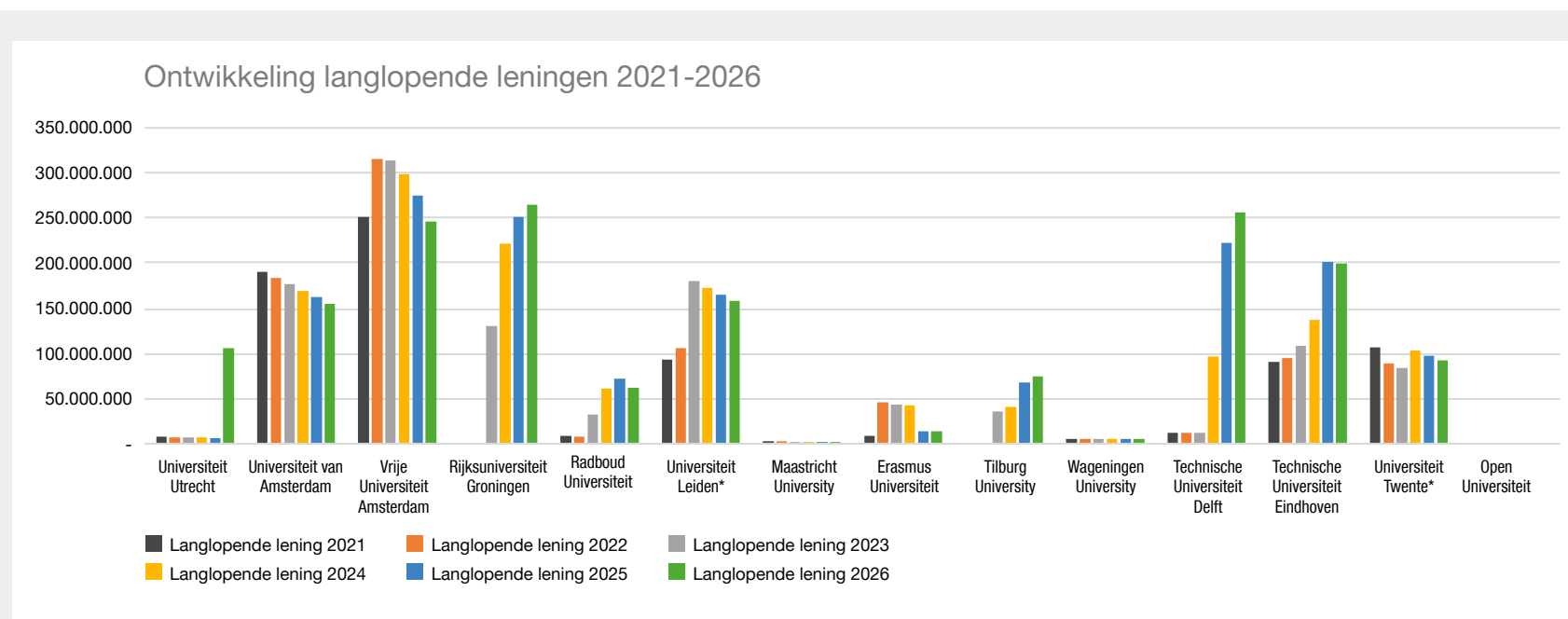
De saldi van het eigen vermogen zijn robuust. De Rijksuniversiteit Groningen (€616 miljoen), Universiteit Utrecht (€503 miljoen) en de TU Delft (€495 miljoen) zijn de universiteiten met het grootste eigen vermogen ten opzichte van het balanstotaal.

In totaal wordt €462 miljoen **kort vreemd** vermogen gebruikt voor de financiering van vaste activa. Dit betreft een stijging ten opzichte van voorgaand jaar waarbij er toen nog een financiering van €386 miljoen plaatsvond met kort vreemd vermogen.

Op basis van de meerjarige ontwikkeling voorzien wij echter een **toename** in de langlopende schulden. Zie voor de verdere details hiervan de slide zoals hierna opgenomen.

Bron: balans (01.-balans-2017-2021) zoals opgenomen in de financiële xbrl-overzichten van DUO.

4.6 Verwachte stijging in langlopende leningen de komende jaren

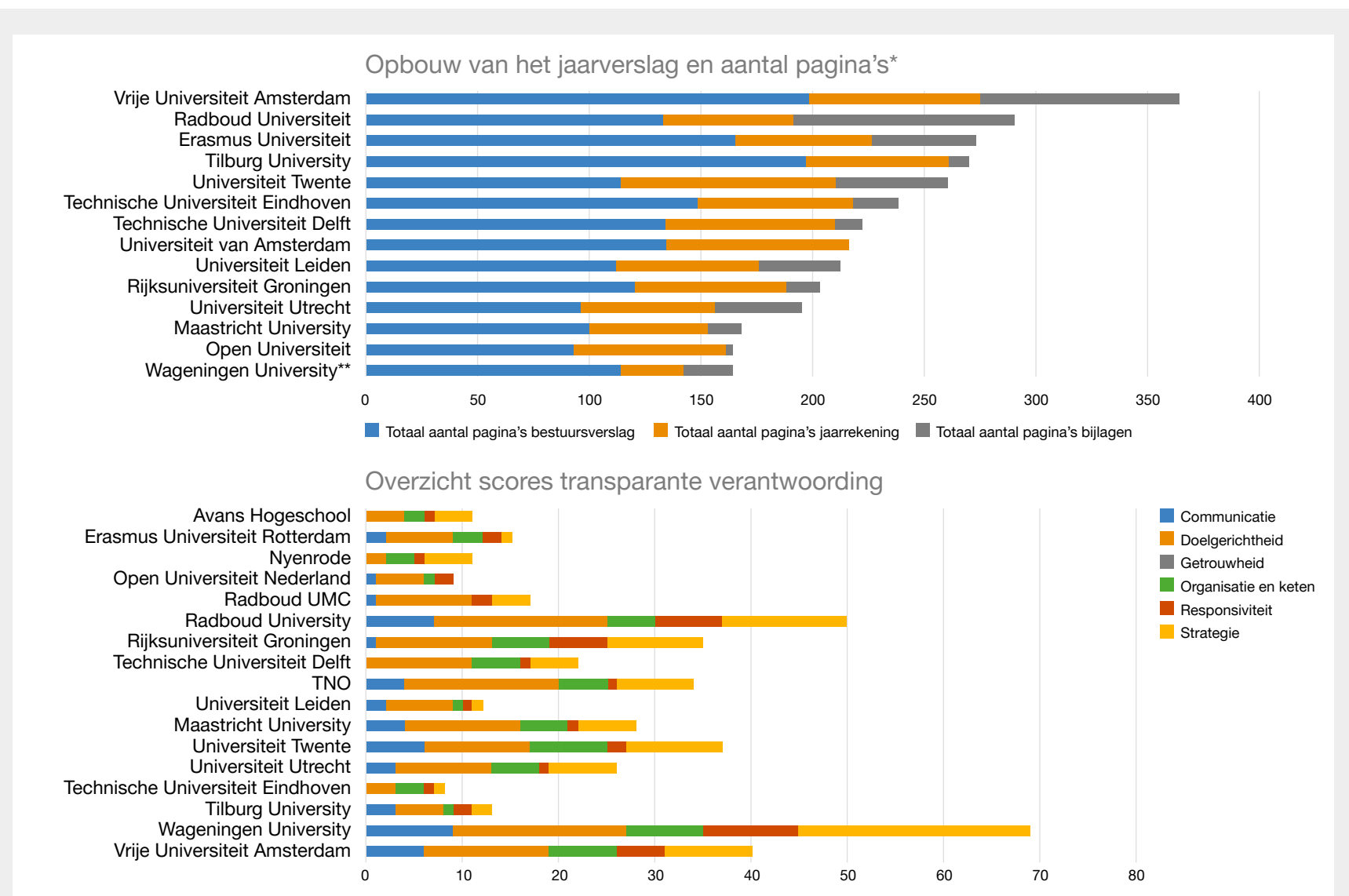

(*) Data ontleend aan continuïteitsparagraaf zoals opgenomen in het jaarverslag, betreft de enkelvoudige balans.

Aan de hand van de continuïteitsparagraaf is de ontwikkeling van de langlopende leningen in kaart gebracht. Op basis van de grafiek zoals hiernaast opgenomen kan afgeleid worden dat er op de lange termijn nieuwe leningen zullen worden aangetrokken, dan wel bestaande leningen worden opgehoogd. Per eind 2021 bedragen de langlopende schulden € 770 miljoen. Het is de verwachting dat deze positie per eind 2026 oploopt tot **€1,6 miljard**, een toename van 99,7%.

Bron: gegevens in de balans (01.-balans-2017-2021) en de continuïteitsparagraaf (17.-continuïteitsparagraaf-2020-2026) zoals opgenomen in de financiële xbrl-overzichten van DUO.

4.7 Omvang verslaglegging loopt sterk uiteen en effect op transparantie niet eenduidig

(*) Volgorde gebaseerd op totaal aantal pagina's jaarverslag van hoogste aantal naar laagste. (**) Jaarverslag Wageningen University & Research 2021.

Er wordt steeds meer verantwoording gevraagd in de jaarverslagen. Dit uit zich dan ook in de omvang van de jaarverslagen. Zoals afgeleid kan worden uit onderstaande tabel bestaat het gemiddelde jaarverslag uit **231 pagina's**. Hierbij is het jaarverslag van de Vrije Universiteit Amsterdam met 364 pagina's de koploper. Met minder dan de helft van de pagina's (164) wordt er door Wageningen University en Open Universiteit verantwoording afgelegd. Het is hierbij opvallend dat juist Wageningen University hoog scoort als het gaat om transparantie.

Wat naast het verschil in omvang opvalt aan de verantwoording, betreft tevens de samenstelling van het jaarverslag. Zo wordt er door de Universiteit van Amsterdam geen gebruik gemaakt van bijlagen terwijl de Radboud Universiteit Nijmegen 99 pagina's bijlagen heeft opgenomen in het jaarverslag. Vanuit de jaarverslaggeving zijn er geen verplichtingen ten aanzien van bijlagen.

Een belangrijke vraag die gesteld kan worden is of een toename in de omvang van de verslaglegging ook zorgt voor een toename in de kwaliteit van de verantwoording.

De Universiteit Twente heeft overigens meegedaan aan de kristalprijs 2022 voor transparante verantwoording.

Bron: Jaarverslagen van de onderwijsinstellingen over boekjaar 2021

Bron: <https://www.transparantiebenchmark.nl/scores#/survey/14/sector/47>

5. Verantwoording over risico's vanuit de jaarrekeningen 2021

5.1a Risico's gerelateerd aan cybersecurity, rijksbekostiging en studentenaantallen worden het meest genoemd in de risicoparagrafen. De diepgang van de beschrijvingen verschillen per instelling

Op basis van de beschreven risico's in de risicoparagrafen per instelling hebben we risico's gealloceerd naar een risicocategorie. In de tabel hiernaast zijn de risico's weergegeven die tenminste 2 keer voorkomen. Risico's gerelateerd aan cybersecurity, rijksbekostiging en studentenaantallen komen het meeste voor. Het valt op dat de diepgang van de beschrijving van de geïdentificeerde risico's verschilt per instelling. De Open Universiteit heeft met 5 risico's de minste risico's geïdentificeerd. De Universiteit Twente heeft met 25 risico's het hoogste aantal risico's beschreven. Dit wordt veroorzaakt doordat Universiteit Twente een gedetailleerd niveau hanteert voor de beschreven risico's.

- Zeer beperkte aandacht voor fraude in de risico-analyse. Alleen Radboud Universiteit benoemd dit risico
- Universiteit Tilburg is de enige universiteit die **klimaatverandering** als risico beschrijft. Ook duurzaamheid wordt maar door één universiteit benoemt (Universiteit Maastricht)
- Het onvoldoende benutten van de mogelijkheden om als universiteit levenlang ontwikkelen (LLO) te faciliteren wordt alleen door Universiteit Twente benoemd
- Universiteit Leiden benoemt de minste risico's en richt zich in de risicoparagraaf alleen op risico's en onzekerheden met invloed op financieel resultaat en financiële positie.

Op de volgende pagina is het totaaloverzicht van deze risico's per universiteit opgenomen.

5.1b Overzicht risico's per universiteit

In onderstaande tabel zijn alle risico's opgenomen die minimaal door twee unieke universiteiten worden benoemd in de risicoparagraaf van het jaarverslag 2021.

Risico	Universiteit Utrecht	Universiteit van Amsterdam	Vrije Universiteit Amsterdam	Rijksuniversiteit Groningen	Radboud Universiteit	Universiteit Leiden	Universiteit Maastricht	Erasmus Universiteit	Tilburg University	Wageningen University	Technische Universiteit Delft	Technische Universiteit Eindhoven	Universiteit Twente	Open Universiteit	Totaal
Cybersecurity	x	x		x	x		x	x	x		x	x	x	x	11
Rijksbekostiging	x	x	x	x	x	x				x	x	x	x		10
Studentenaantallen	x	x		x				x	x	x	x		x		8
welzijn personeel	x	x			x		x	x	x		x				7
Onderzoeksfinanciering	x		x	x	x						x	x	x		7
Corona					x		x		x	x	x	x			6
Kennisveiligheid	x	x		x					x				x		5
Huisvesting	x	x		x				x	x						5
tekort personeel			x	x	x							x		x	5
Vastgoed				x	x	x	x			x					5
Sociale veiligheid	x	x	x	x											4
Samenwerking			x		x				x			x			4
veiligheid					x						x	x			3
geopolitieke situatie									x	x		x			3
Reputatieschade				x	x						x				3
duurzaamheid					x		x		x						3
integriteit en compliance									x		x	x			3
Integriteit	x			x					x						3
studentenwelzijn							x				x				2
Ontwikkelingen IT												x		x	2
welzijn			x						x						2
Kwaliteit van onderwijs en onderzoek					x				x						2
Innovatie								x	x						2
Ziekteverzuim							x						x		2
concurrentiepositie									x	x					2
samenstelling studentenpopulatie										x			x		2
Privacy	x											x			2
Kwaliteit bedrijfsvoering								x	x						2

5.2 Risico's gerelateerd aan cybersecurity worden door bijna alle universiteiten benoemd

Het risico van /dat... waardoor	Maatregelen	KPI's	Potentiële impact
Risicogebied ICT:			
Cybersecurity: het risico dat kwetsbaarheden in de systemen worden geëxploiteerd door kwaadwillenden.	- Het nemen van adequate IT maatregelen.	- Kwartaalrapportages CERT-UT - Securitymanagement-rapportage	Op basis van deze analyse wordt de kans en impact van dit netto-risico op hoog geschat
Verstoring ICT-voorzieningen			
Verkrijgen en openbaar maken van informatie	- Het nemen van adequate IT maatregelen.	- Securitymanagement-rapportage	Op basis van deze analyse wordt de kans en impact van dit netto-risico op hoog geschat
Spionage	- Het nemen van adequate IT maatregelen.		Op basis van deze analyse wordt de kans en impact van dit netto-risico op hoog geschat
Afhankelijkheid clouddiensten	- Het nemen van adequate IT maatregelen.	- Securitymanagement-rapportage	Op basis van deze analyse wordt de kans en impact van dit netto-risico op hoog geschat

Tabel: gedetailleerde risicobeschrijving Universiteit Twente ten aanzien van cyberrisico's uit het jaarverslag 2021.

Cybersecurity-incidenten (bijvoorbeeld ransomware aanvallen) kunnen een grote impact hebben op de primaire processen en de bedrijfsvoering van universiteiten. We zien een toename in het aantal en de omvang van cyberincidenten zowel binnen als buiten de sector.

Met uitzondering van Wageningen University & Research, Vrije Universiteit Amsterdam en Universiteit Leiden benoemen alle universiteiten ten minste één risico gerelateerd aan cybersecurity. Het valt op dat geen universiteit verwijst naar een **risicoraamwerk** ten aanzien van cyberrisico's.

Universiteit Twente benoemd de meeste cyberrisico's. Waar andere universiteiten er bijvoorbeeld voor kiezen om cybersecurity als één risico aan te merken, wordt dit bij de Universiteit Twente **uitgesplitst** naar kwetsbaarheden in het systeem, openbaar maken van informatie, manipulatie van data, spionage en afhankelijkheid van clouddiensten.

6. ESG- verantwoording

6.1 Wageningen University & Research versterkt positie op de Times HE benchmark maar verliest eerste plek op SustainaBul-ranking

2020	2021	2022
-	201 - 300 - Wageningen University & Research	65 - Wageningen University & Research
-	-	101-200 Rijksuniversiteit Groningen
39 - Vrije Universiteit Amsterdam	101-200 Vrije Universiteit Amsterdam	201-300 Vrije Universiteit Amsterdam
201-300 Radboud Universiteit	301-400 Radboud Universiteit	301-400 Radboud Universiteit
-	-	301-400 Universiteit Maastricht
101-200 Tilburg University	301-400 Tilburg University	401-600 Tilburg University
101-200 Universiteit van Amsterdam	-	-

	Onderwijs	Onderzoek	Bedrijfsvoering	Best practices	Ranking 2022	Ranking 2021
Vrije Universiteit Amsterdam	89/110	110/110	104/110	30/30	2	4
Wageningen University & Research	91/110	110/110	100/110	30/30	3	1
Universiteit van Amsterdam	94,5/110	110/110	95/110	30/30	4	3
Rijksuniversiteit Groningen	64,5/100	110/110	91/110	30/30	5	-
Radboud Universiteit	77/110	107,25/110	81,25/110	30/30	6	-

	Ranking	Totale score
Wageningen University & Research	1 (vorig jaar: 1)	9300
Rijksuniversiteit Groningen	3 (vorig jaar: 7)	8800
Universiteit Leiden	7 (vorig jaar: 8)	8700

De **Times Higher Education** scoort internationale universiteiten op de realisatie van de UN's Sustainable Development Goals. De internationale top 5 wisselt in 2022 ten opzichte van 2021. De nieuwe koploper is Western Sydney University (2021 = University of Manchester). In 2022 zijn 1.410 internationale universiteiten gescoord (2020: 1.117). Wageningen University & Research is al enige universiteit gestegen op de ranglijst ten opzichte van 2021. Rijksuniversiteit Groningen is de hoogste binnenkomer in de ranking van 2021 (tweede universiteit van Nederland in de ranking).

De **SustainaBul-ranking** is de Nederlandse ranking op het gebied van duurzaamheid voor hogescholen en universiteiten. Op de deelgebieden onderwijs, onderzoek, bedrijfsvoering en best practices wordt gescoord. Rijksuniversiteit Groningen en Radboud Universiteit treden in 2022 toe tot de top 5 van Nederlandse Universiteiten. Vrije Universiteit Amsterdam neemt de eerste plek van de universiteiten over van Wageningen University & Research. De Nederlandse top 5 van Nederlandse universiteiten is hiernaast weergegeven.

De **UI Greenmetric** ranking wordt uitgevoerd door de University of Indonesia. Hierbij wordt gescoord op onder andere waterverbruik, setting & infrastructure en inspanningen voor energy & climate change. De top 3 van Nederlandse universiteiten behouden en versterken hun posities ten opzichte van vorig jaar.

6.2 Duurzaamheidsverslaggeving focust zich op Environmental; de domeinen Social en Governance blijven achter

Duurzaamheidsverslaggeving is voor organisaties in de onderwijs en wetenschapsector geen wettelijke verplichting. De maatschappelijke aandacht voor duurzaamheid is groot. Gecombineerd met de intrinsieke motivatie en maatschappelijke functie van onderwijsinstellingen is duurzaamheidsverslaggeving niet meer weg te denken uit de jaarverslagen. Dit blijkt ook uit de jaarverslagen en informatie op de websites van de 14 doorgenomen universiteiten:

- De *Sustainable Development Goals* (SDG's) worden veelal gebruikt als 'kapstok' om focus aan te brengen. De doelstellingen zijn het vertrekpunt om interne initiatieven te rubriceren. Hiernaast zijn de SDG's opgenomen die wij in de verslagen het meest terug zagen komen. Het nemen van de SDG's als vertrekpunt om focus aan te brengen in de (duurzame) strategie is een logische. Interne en externe Initiatieven kunnen vervolgens gerubriceerd of 'gekoppeld' worden zodat duidelijk is hoe deze initiatieven bijdragen aan het realiseren van de strategische doelstellingen. De SDG's zijn echter geen normenkader dat gebruikt kan worden bij het extern verantwoorden van duurzaamheidsinformatie. Daartoe geeft, bijvoorbeeld, de *Corporate Sustainability Reporting Directive* richtlijnen aan organisaties;
- Duurzaamheidsverslaggeving wordt opgebouwd langs de lijnen **Environmental**, **Social** en **Governance**. Toelichtingen zijn veelal opgenomen voor Environmental. Social wordt zeer beperkt toegelicht, Governance vrijwel niet;

- Duurzaamheidstoelichtingen zijn in alle gevallen geschreven vanuit de **onderwijsinstelling** en de **impact** die de instelling heeft op de **buitenwereld**. De impact van de buitenwereld op de instelling is niet meegenomen. Hiermee is het onduidelijk of de informatiebehoefte van de belanghebbenden wordt gediend met het bestuursverslag;
- Een duidelijke koppeling tussen **duurzaamheidsambities**, **realisatie** en **(bij)sturing** om het doel te behalen is in geen van de jaarverslagen opgenomen.

Enkele voorbeelden uit de jaarverslagen die opvielen zijn:

- De **Rijksuniversiteit Groningen** neemt de lezer mee in **Environmental** door de daling van CO₂-uitstoot te visualiseren en geeft een verklaring voor de daling. Dit kan worden versterkt door ook de (bij)sturing toe te lichten hoe gestuurd wordt om de doelen te halen;
- De **Erasmus Universiteit** heeft ambitieuze doelstellingen geformuleerd: in 2024 koolstofneutraal zijn; in 2030 eco-positief. Dit laatste betekent dat de EUR met alle activiteiten een positieve ecologische bijdrage levert en dus net positief is in plaats van net zero;

PwC, 2022: *Duurzaamheidsverslaggeving in de publieke sector: groei in verantwoording over duurzame meerwaarde*

6.2 Duurzaamheidsverslaggeving focust zich op Environmental; de domeinen Social en Governance blijven achter

- De **Wageningen University** heeft als enige Change Performance Indicators opgemaakt. Deze CPI's ondersteunen in het meten van de duurzame verandering in de organisatie. Voorbeelden van deze CPI's zijn het halveren van (abiotische) grondstoffen in 2030 t.o.v. 2014; in 2030 50% minder restafval produceren ten opzichte van 2014 en in 2030 50% minder materiaalgebruik ten opzichte van 2014.
- **Alle** universiteiten zetten in op het reduceren van de CO₂-uitstoot en de transitie naar een circulaire organisatie. De momenten waarop dit gerealiseerd is varieert. In alle gevallen wordt aangesloten met de doelstellingen van de Nederlandse overheid: CO₂-neutraal per 2030, volledig circulair per 2050.
- **Alle** universiteiten hebben ambities geformuleerd rondom duurzaamheid. De **Rijksuniversiteit Groningen**, de **Vrije Universiteit Amsterdam** en de **Universiteit van Amsterdam** hebben de ambities uiteengezet in subdoelen. Hiermee wordt de interne volgbaarheid vergroot.

Social toelichtingen worden zichtbaar vanuit de toelichtingen op het personeelsbestand en de vereisten vanuit de continuïteitsparagraaf. Een duidelijke link tussen ambitie, realisatie en (bij)sturing ontbreekt hier. Governance komt vrijwel niet terug.

Universiteiten geven elk op een eigen wijze invulling aan (duurzame) ambities en de wijze waarop verslag wordt gedaan via het bestuursverslag. Dit onderstreept een wens voor het uniformeren van de verantwoording om vergelijkbaarheid én het realiseren van de ambities van de Nederlandse overheid te vergroten. Op deze wijze kan de publieke sector de maatschappelijke impact duurzaam verantwoorden, waarbij vanuit de informatiebehoefte van belanghebbenden het bestuursverslag wordt opgemaakt.

Het beeld vanuit het doornemen van de jaarverslagen 2021 van de Nederlandse universiteiten is gelijk aan de top-20 instellingen in het Hoger beroepsonderwijs maar ook in de volle breedte in de publieke sector. Grafisch laat het zich als volgt samenvatten:

Subsector	Environmental			Social			Governance		
	Doelstelling	Realisatie	(Bij)sturing	Doelstelling	Realisatie	(Bij)sturing	Doelstelling	Realisatie	(Bij)sturing
Onderwijs	●	●	◐	◐	○	○	◐	○	○

Legenda

Geen van de organisaties in de populatie rapporteren over het onderwerp	○
Ongeveer 25% van de organisaties in de populatie rapporteert over het onderwerp	◐
Ongeveer 50% van de organisaties in de populatie rapporteert over het onderwerp	◑
Ongeveer 75% van de organisaties in de populatie rapporteert over het onderwerp	◒
Alle instellingen in de populatie rapporteren over het onderwerp	●

6.3 Duurzaamheidsverslaggeving kan in volwassenheid groeien door aansluiting te zoeken bij de European Sustainability Reporting Standards

Op 10 november jl. is de **Corporate Sustainability Reporting Directive** (CSRD) *aangenomen door het Europees Parlement*. Dit vormt de wettelijke basis waarmee duurzaamheidsinformatie een verplicht onderdeel wordt van het bestuursverslag voor in eerste instantie grote (beursgenoteerde) B.V.'s en N.V.'s. Verschillende ingangsdata gelden afhankelijk van specifieke voorwaarden. De **European Sustainability Reporting Standards** (ESRS) vormen straks de richtlijnen waarmee niet-financiële informatie door deze organisaties opgenomen moet worden. De ESRS'en introduceren enkele belangrijke (nieuwe) concepten:

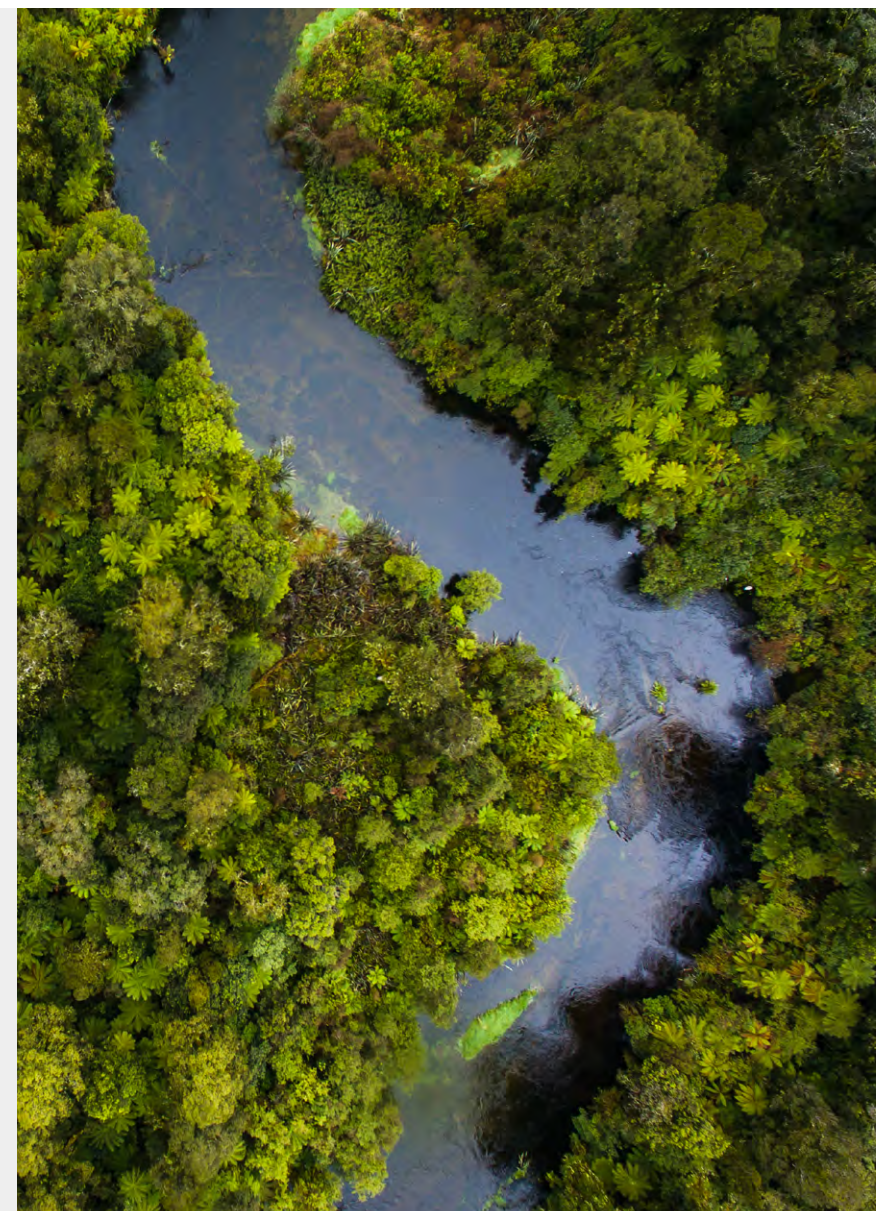
- **Toename van informatie kwaliteit:** de verstrekte informatie is relevant, transparant gepresenteerd, vergelijkbaar, valideerbaar en begrijpelijk;
- **Stakeholderdialoog:** een al bekend begrip waarbij ondernemingen in gesprek gaan met stakeholders om de informatiebehoefte inzichtelijk te krijgen. 'Materiële thema's' zijn de thema's waarop de onderneming informatie zal verzamelen en rapporteren in het (geïntegreerd) jaarverslag;
- **Dubbele materialiteit:** rapporteren op 'materiële thema's' waarbij de onderneming impact op de buitenwereld heeft en vice versa. Dubbele materialiteit is inside-out (de impact op de buitenwereld) en outside-in (de impact van de buitenwereld op de onderneming). De analyse visualiseert de materiële onderwerpen. Onderwerpen die individueel of vanuit beide lenzen relevant zijn, vormen de basis waarop key performance indicators geformuleerd moeten worden;

- **Grenzen en de waardeketen:** de wijze waarop de onderneming de waardeketen mogelijk (materieel) beïnvloed;
- **Tijdshorizon:** ambities moeten op de korte, middellange en langere termijn worden geformuleerd. Zowel pro- als retrospectief dient geanalyseerd te worden; en
- **Duurzame due diligence:** identificeer, beoordeel, voorkom, mitigeer en adresseer (mogelijke) negatieve gevolgen van de onderneming op de waardeketen.

De ESRS'en geven met deze (nieuwe) concepten richting aan organisaties om de volwassenheid van duurzaamheidsinformatie te laten groeien.

Wij adviseren onderwijsinstellingen die een volgende stap willen maken in duurzaamheidsverslaggeving om bij de ESRS'en aan te sluiten. Het uitvoeren van een stakeholderdialoog en het bepalen van de materiële thema's zorgt voor een bestuursverslag die aansluit bij de informatiebehoefte van belanghebbenden.

Om impact te maken is het te adviseren om met de Universiteiten van Nederland te kijken naar de gemene deler in de sector. Regionale belanghebbenden zorgen wellicht voor specifieke onderwerpen en indicatoren. Gezamenlijk vormt dit de stap naar het versterken én integreren van niet-financiële informatie naar een relevanter jaarverslag.

7. Fiscale inkijk vanuit de jaarrekeningen 2021

7.1 Wederom vrijwel geen aandacht voor fiscale thema's in de jaarverslaggeving

Wij hebben dit jaar wederom gekeken naar de aandacht voor de thema's fiscale strategie en fiscale beheersing in de jaarverslaggeving. In het bijzonder vanwege de ontwikkelingen op het gebied van 'Doorontwikkeld horizontaal toezicht' met de Belastingdienst (zie kader). Maar ook omdat fiscaliteit niet meer is weg te denken uit het maatschappelijke debat.

Wij constateren dat in de jaarverslaggeving over 2021 nauwelijks aandacht is besteed aan de thema's fiscale beheersing en horizontaal toezicht. Naar onze mening zijn dit relevante onderwerpen om inzicht over te geven aan stakeholders. Vooral ook omdat wij in de praktijk zien dat veel universiteiten juist in de afgelopen periode stappen hebben gezet op dit thema.

Een aantal instellingen geeft in haar jaarverslaggeving een toelichting op specifieke fiscale onderwerpen, zoals een lopende discussie met de Belastingdienst. Slechts een enkeling is ingegaan op risicobeheersing, fiscale compliance of horizontaal toezicht. Over de breedte is de aandacht voor dit thema dus summier en waar aanwezig divers qua insteek. Dit onderwerp leent zich daardoor niet voor volledige benchmarking.

Wij sluiten daarom af met de uitdaging om in de jaarverslaggeving van volgend jaar in te gaan op de volgende vragen:

- Welke fiscale strategie hanteert de universiteit en waar is deze fiscale strategie gepubliceerd?
- Op welke wijze is de fiscale risicobeheersing ingericht en wat doet de universiteit om fiscale kansen te benutten en risico's te beperken?
- Hoe is de relatie met de Belastingdienst en is er een convenant horizontaal toezicht?

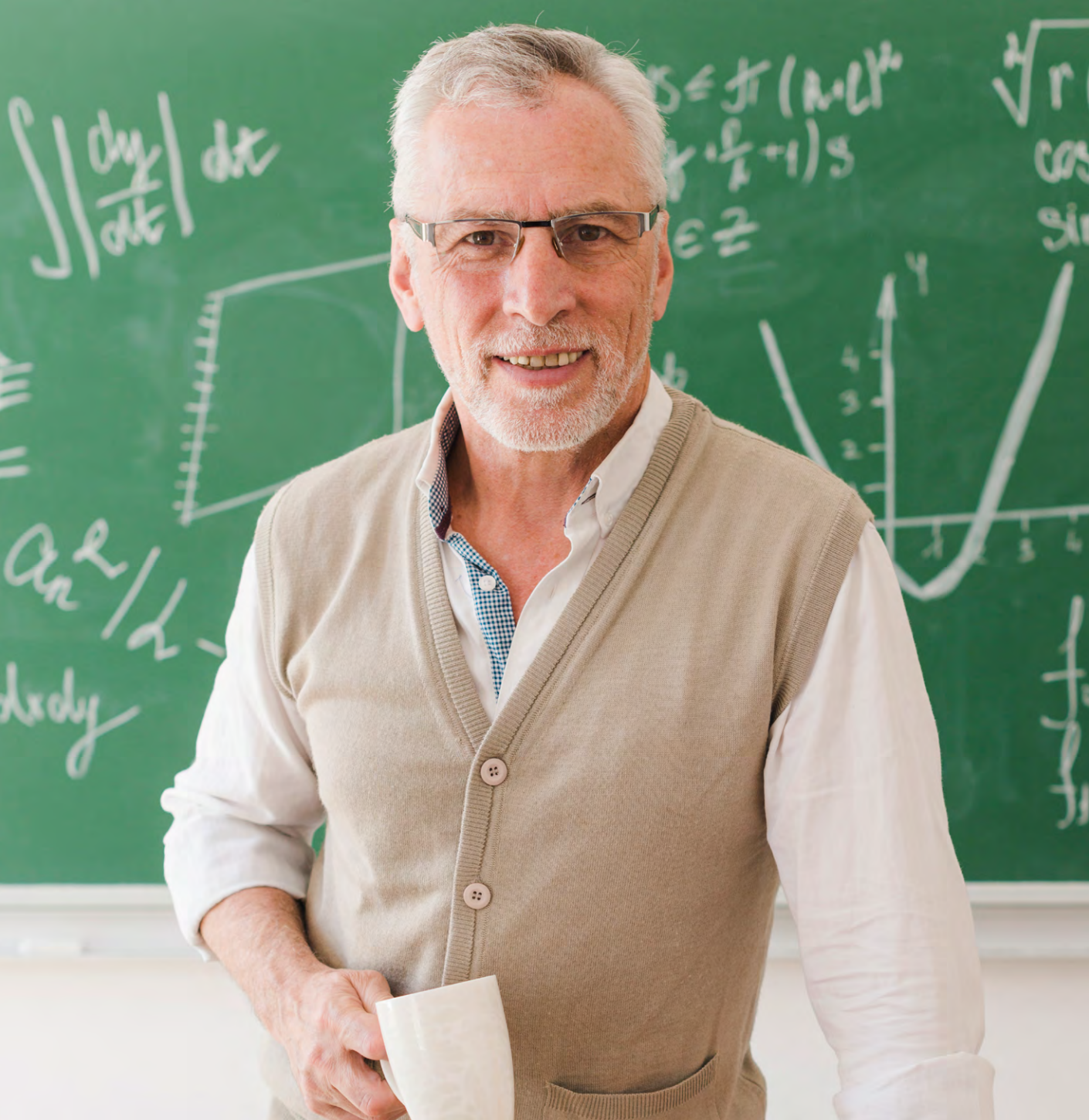
Doorontwikkeld horizontaal toezicht en good practices fiscale beheersing

Begin 2020 heeft de Belastingdienst een nieuw toezichtkader geïntroduceerd voor horizontaal toezicht (HT): Doorontwikkeld horizontaal toezicht. Een belangrijke voorwaarde voor toegang tot HT is dat de Belastingdienst wordt geïnformeerd over de opzet, het bestaan en de werking van het Tax Control Framework (TCF) van de organisatie. Voor instellingen die al in HT zaten was dit dan ook een noodzakelijke stap om het bestaande convenant te verlengen vanaf 1 januari 2023. Met name in 2022 zijn veel instellingen en bedrijven dan ook druk doende geweest met het inrichten of verbeteren van hun TCF.

Echter ook buiten HT is het van belang om een beeld te hebben van de risicobeheersing binnen uw organisatie. Zowel in het kader van de reguliere relatie met de Belastingdienst als voor de relatie met andere stakeholders.

Een TCF is goed samen te vatten in drie belangrijke pijlers: (1) een fiscale strategie, (2) inzicht in fiscale risico's en (3) hoe de organisatie deze risico's beheerst via monitoring en testing.

De fiscale strategie vormt de basis voor een consistente fiscale beheersing en geeft inzicht in de risicobereidheid van een organisatie. Voor het inzicht in de fiscale risico's wordt vaak gebruik gemaakt van een risicomatrix met daarin een overzicht van de fiscale (key en non-key) risico's. Het sluitstuk zijn de monitoringsactiviteiten (bijvoorbeeld data-analyse, testen van (key)controls) of een steekproef). Het TCF sluit met deze opzet aan op internationale standaarden als COSO en OESO.

8. Bronvermelding en bijlagen

Bronvermelding

Gebruikte bronnen per paragraaf:

Paragraaf	Bronvermelding
1.1	'Beste studies' editie 2022, het jaarlijkse onderzoek van Elsevier Weekblad en onderzoeksinstituut ResearchNed naar de kwaliteit van opleidingen in het hoger onderwijs.
1.2	THES, QS, ARWU en CTWS rankings.
2.1	Ingeschreven studenten DUO op peildatum 1 oktober 2021. Ingeschreven studenten continuïteitsparagraaf zoals opgenomen in de financiële xbrl overzichten van DUO. CBS: prognoses bevolking per regio en leeftijd.
2.2	Ingeschreven studenten en personeel continuïteitsparagraaf zoals opgenomen in de financiële xbrl overzichten van DUO. De gegevens van Universiteit Leiden en Twente ontbreken en zijn handmatig toegevoegd op basis van het jaarverslag.
2.3	Aantal internationale studenten per 1 oktober 2021 (https://www.universiteitenvannederland.nl).
2.4	Clarivate Analytics/ WoS database, extractie door Centre for Science and Technology Studies (CWTS) en analyse door Rathenau Instituut. WOPI (Universiteiten van Nederland), peildatum 31 december. Personeelsgegevens per peildatum 31 december. Jaarlijkse update; Laatst bijgewerkt: september 2022.
3.1	WOPI (Universiteiten van Nederland), peildatum 31 december. Personeelsgegevens per peildatum 31 december exclusief de sector Gezondheid. Jaarlijkse update; Laatst bijgewerkt: september 2022.
3.2	Gegevens in de staat van baten en lasten (02.-staat-van-baten-en-lasten-2017-2021) en de continuïteitsparagraaf (17.-continuïteitsparagraaf-2020-2026) zoals opgenomen in de financiële xbrl-overzichten van DUO.
3.3	Gegevens uit de lasten uit hoofde van personeelsbeloningen (35.-lasten-uit-hoofde-van-personeelsbeloningen-2017-2021) zoals opgenomen in de financiële xbrl-overzichten van DUO.
3.4	Gegevens uit de voorzieningen (09.-voorzieningen-2017-2021) en de staat van baten en lasten (02.-staat-van-baten-en-lasten-2017-2021) zoals opgenomen in de financiële xbrl-overzichten van DUO. Bron: WOPI (Universiteiten van Nederland), peildatum 31 december Personeelsgegevens per peildatum 31 december. Jaarlijkse update; Laatst bijgewerkt: september 2022.

Paragraaf	Bronvermelding
4.1	Gegevens in de staat van baten en lasten (02.-staat-van-baten-en-lasten-2017-2021) en de continuïteitsparagraaf (17.-continuïteitsparagraaf-2020-2026) zoals opgenomen in de financiële xbrl-overzichten van DUO.
4.2	Financiële kengetallen (16.-financiële-kengetallen-per-bestuur-2017-2021) en balans (01.-balans-2017-2021) zoals opgenomen in de financiële xbrl-overzichten van DUO. Bron: Jaarverslagen van de onderwijsinstellingen over boekjaar 2021.
4.3	Financiële kengetallen (16.-financiële-kengetallen-per-bestuur-2017-2021) zoals opgenomen in de financiële xbrl-overzichten van DUO. Bron: Jaarverslagen van de onderwijsinstellingen over boekjaar 2020 en 2021.
4.4	Financiële kengetallen (16.-financiële-kengetallen-per-bestuur-2017-2021), staat van baten en lasten (02.-staat-van-baten-en-lasten-2017-2021), rentelasten en soortgelijke kosten (15.-financieel-en-overig-2017-2021) en kortlopende schulden (11.-kortlopende-schulden-2017-2021) zoals opgenomen in de financiële xbrl-overzichten van DUO. Bron: Jaarverslagen van de onderwijsinstellingen over boekjaar 2021.
4.5	Balans (01.-balans-2017-2021) zoals opgenomen in de financiële xbrl-overzichten van DUO.
4.6	Gegevens in de balans (01.-balans-2017-2021) en de continuïteitsparagraaf (17.-continuïteitsparagraaf-2020-2026) zoals opgenomen in de financiële xbrl-overzichten van DUO.
4.7	Jaarverslagen van de onderwijsinstellingen over boekjaar 2021. Bron: https://www.transparantiebenchmark.nl/scores#/survey/14/sector/47

Bijlage 1 – Methodologie internationale rankings

Times Higher Education Supplement (THES)

- Teaching: o.a. academic reputation survey, staff-to-student ratio, doctorate-to-bachelor's ratio, institutional income scaled against academic staff numbers (30%)
- Research: volume, income and reputation (30%)
- Citations: research influence (30%)
- Industry income: innovation (2,5%)
- International outlook: % of international staff, students and research (7,5%)

Quacquarelli Symonds (QS)

- Academische reputatie (40%)
- Reputatie als werkgever (10%)
- Faculty/student ratio (20%)
- Citations per faculty (20%)
- International faculty ratio (5%)
- International student ratio (5%)

Academic Ranking of World Universities (ARWU)

- Nobelprijswinnaars en Field medal-winnaars onder alumni (10%)
- Nobelprijswinnaars en Field medal-winnaars onder staf (20%)
- Meest geciteerde onderzoekers (20%)
- Onderzoek gepubliceerd in Nature en Science (20%)
- Papers indexed in Science Citation Index-expanded and Social Science Citation Index PUB (20%)
- Per capita academic performance of an institution (10%)

Bijzonderheden: vanaf nummer 101 wordt de totale score niet meer weergegeven. De plaats op de ranglijst wordt in clusters van 50 tot 100 universiteiten weergegeven.

CWTS Leiden Ranking

Aantal publicaties en waardering van publicaties in de Web of Science-database

Multirank

- Teaching and learning: bachelor rendement en tijdig afstuderen in de MSc-fase;
- Research: citation rate en genormaliseerde aantallen research publicaties;
- Knowledge transfer: co-publicaties met andere industriepartners en genormaliseerde aantallen patenten die zijn toegekend;
- International orientation: studenten mobiliteit en internationale 'joint' publicaties;
- Regional engagement: Bachelor studenten die in de regio werkzaam zijn na de studie en regionale joint publicaties.

Bijlage 2 – Internationale rankings: THES en QS; Nederlandse universiteiten scoren wisselend ten opzichte van eerdere jaren

	THES						QS					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Universiteit Utrecht	68	74	75	75	69	66	109	124	120	121	110	112
Universiteit van Amsterdam	59	62	62	62	65	60	58	57	64	61	55	58
Vrije Universiteit	165	166	138	138	115	121	218	231	219	236	209	214
Rijksuniversiteit Groningen	83	79	73	73	80	75	113	120	114	128	128	145
Radboud Universiteit Nijmegen	122	123	128	128	132	139	204	204	217	214	220	-
Universiteit Leiden	67	68	67	67	71	-	109	122	118	128	112	131
Maastricht University	103	128	127	127	127	145	200	211	239	234	233	-
Erasmus Universiteit Rotterdam	72	70	69	69	72	80	147	179	183	197	179	208
Tilburg University	195	201-250	201-250	201-250	201-250	251-300	357	319	371	368	356	-
Technische Universiteit Delft	63	58	67	67	75	70	54	52	50	57	57	61
Techn. Universiteit Eindhoven	141	167	186	186	201-250	201-250	104	99	102	120	125	138
Universiteit Twente	179	184	201-250	201-250	201-250	251-300	179	172	186	197	189	212
Wageningen University & Research	64	59	59	59	53	59	124	125	125	115	123	124

(*) De Open Universiteit is niet opgenomen in deze internationale rankings

Bijlage 3 – Rankings international: ARWU en CWTS Leiden; Nederlandse universiteiten scoren – overall – lager dan in eerdere jaren

	ARWU						CWTS					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Universiteit Utrecht	47	51	49	52	50	54	61	59	72	77	79	80
Universiteit van Amsterdam	101-150	101-150	101-150	101-150	101-150	101-150	64	67	79	82	81	90
Vrije Universiteit	101-150	101-150	101-150	101-150	101-150	151-200	93	102	114	128	147	169
Rijksuniversiteit Groningen	59	66	65	69	64	66	147	133	96	102	105	111
Radboud Universiteit Nijmegen	101-150	101-150	101-150	101-150	101-150	101-150	88	108	125	130	138	149
Universiteit Leiden	88	74	82	80	83	101-150	90	88	135	141	148	146
Maastricht University	201-300	201-300	201-300	201-300	201-300	201-300	134	135	243	249	269	265
Erasmus Universiteit Rotterdam	73	79	68	80	101-150	87	75	73	121	131	145	151
Tilburg University	601-700	501-600	501-600	601-700	601-700	601-700	296	264	891	930	952	981
Technische Universiteit Delft	151-200	151-200	151-200	151-200	151-200	151-200	66	83	198	194	185	183
Techn. Universiteit Eindhoven	301-400	301-400	301-400	401-500	301-400	301-400	133	130	385	396	413	418
Universiteit Twente	301-400	501-600	401-500	401-500	601-700	401-500	180	179	427	441	461	479
Wageningen University & Research	101-150	101-150	151-200	151-200	101-150	151-200	84	82	210	228	248	245

(*) De Open Universiteit is niet opgenomen in deze internationale rankings

Contact

Deze publicatie is opgesteld door de Sectorgroep Onderwijs van PwC.
Wilt u meer weten? Neemt u dan contact op met:

Robert Loesberg
Voorzitter Sectorgroep Onderwijs
T: +31 (0)6 53 65 05 98
E: robert.loesberg@pwc.com

Robin Cox
Sectorgroep Onderwijs
T: +31 (0)6 51 56 95 91
E: robin.cox@pwc.com

Adinda Bong
Sectorgroep Onderwijs
T: +31 (0)6 18 90 44 16
E: adinda.bong@pwc.com

Jurgen Wagenaar
ESG specialist
T: +31 (0)6 22 75 94 28
E: jurgen.wagenaar@pwc.com

Rick van Berghenegouwen
Belastingadviseur Onderwijs
T: +31 (0)6 53 96 30 85
E: rick.van.berghenegouwen@pwc.com

© 2022 PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289). Alle rechten voorbehouden. PwC verwijst naar de Nederlandse firma en kan soms naar het PwC-netwerk verwijzen. Elke aangesloten firma is een afzonderlijke juridische entiteit. Kijk op www.pwc.com/structure voor meer informatie.